

Bandyho husle

JÁN
ŠTIAVNICKÝ

Medzi robotníkmi ten najchudobnejší z chudobných bol cigán Bandy. Ledva si toľko zarobil, že večer sa každému z detí ušlo po

smidke chleba. Lenže boli aj dni, keď nedoniesol domov nič a vtedy celá rodina išla spať s prázdnyimi žalúdkami. Mal však Bandy bohat-

ILUSTROVAL FERDINAND HLOŽNÍK

stvo väčšie než všetci ostatní. Drevené, dobré vyhladené husle, na ktorých hrával už jeho dedo, potom otec, a teraz patrili jemu. Keď bieda v dome bola najväčšia, zobral Bandy do rúk husle a začal vyhrávať. Zo začiatku len ticho, ale husle akoby samy chceli hlasnejšie spievať, tak sa rozzvučali, že ich počuli vo všetkých domoch na okolí. Ľudia pri Bandyho muzike zatvárali oči a vtedy sa cítili

voľnými a veselými. Zdalo sa im, že kráčajú po lúkach plných kvetov, alebo sedia pri malej studničke konča lesa a vôňa ihličia im jemne udiera do nosa. Zlaté prsty má Bandy, hovorieval každý, kto ho počul hrať. Jediný, kto Bandyho husle nenávidel, bol palier Bumboš. Namosúreným, hrubým hlasom pri každej Bandyho muzike kričal:

„Bodaj sa prepadli tie prekliate husle! Zdržujú v robote. Keď ich ľudia počujú, na všetko iné myslia, len nie na robotu.“

Na jeho zlostenie však nikto nedbal. Ba boli aj takí, čo sa mu potajomky za chrptom vysmievali.

„Ech!“ zastrájal sa Bumboš. „Príde raz na psa mráz a mne sa tie husle dostanú do rúk.“

Potom už nikto na nich nebude hrať. Do pece, medzi roztopené železo ich šmarím!“

Od tých čias nepriateľstvo medzi Bandym a Bumbošom ešte väčšmi vzrástlo. Bumboš potajomky sledil za huslami, kým Bandy a ostatní robotníci ich strážili ako oko v hlave.

Raz v horúci letný deň, keď páľava pri peci, kde sa topilo železo, bola priam neznesiteľná, ktorýsi robotník vzdychol:

„Vodu nám dávajú smradľavú, oddýchnuť si nemôžeme, nože nám, Bandy, aspoň ty na svojich husliach zahraj.“

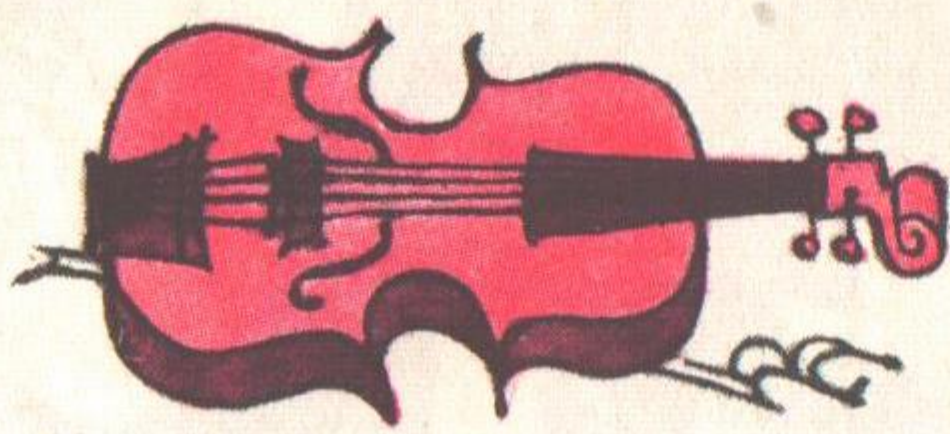
„A takú veselšiu,“ doložil druhý.

„Nech na svoju biedu zabudneme!“ oprel sa o ťažkú lopatu tretí a zotrel si kropaje potu z čela.

„Bumboš ma za to potresce,“ bránil sa Bandy, „z chudobnej pláce mi odoberie.“

„Neboj sa!“ postavili sa robotníci okolo Bandyho. „Ak to urobí, sami sa po grajciariku zložíme, aby si škodu neutrpel.“

Napokon sa Bandy dal prehovoriť. Opatrne zdvihol starý kabát, pod ktorým mal ukryté husle. Ako najvzácnejšej veci sa ich dotkol, prstami zapreberal po strunách. Potom si ich priložil pod bradu, potiahol slákom a veselá

melódia sa roztancovala okolo neho. Vyskakovala raz hore, raz dolu, ako mládenci na lúke, keď ich radosť pochytil. Po veselej pesničke zatiahol Bandy slákom po najhrubšej strune a akoby začala rozprávať. O deťoch, ktoré čakajú celý deň na kúsok chleba, o ženách, ktoré utrápene nosia z lesa na vlastnom chrpte suché drevo, o kamarátoch rozprávali Bandyho husle, čo musia pri rozpálenej peci pozerieť na horúce železo, až silu ich očí vyťahujú červené plamene. Potom ich už pán nepotrebuje a slepí robotníci berú do rúk hrčovitú palicu a z dom do domu chodia za kúskom chleba.

Potajomky si kamaráti vytierali slzy z očí pri Bandyho muzike, vzdychali hlasno i dlane do

Partizánska pieseň

JÁN TURAN

Lístie červené,
dokrvavené,
o tom mlčí, nezastoná,
čo videli brehy Hrona
jednej jesene.

Zvýskla každá stráň,
zablýskala zbraň,
keď s hviezdíčkou na čapici
padol z neba pri Bystrici
ruský partizán.

V kremeň stvrdla päť
na boj, na protest.
Nad Bystricou vlajka viala,
zem už ďalej nevládala
svoju krivdu niest.

Prišiel slávny deň,
vzbĺkla pochodeň.
Z každej stráne, hory,
liesky
na fašistov jasné blesky
šibli cez hlaveň.

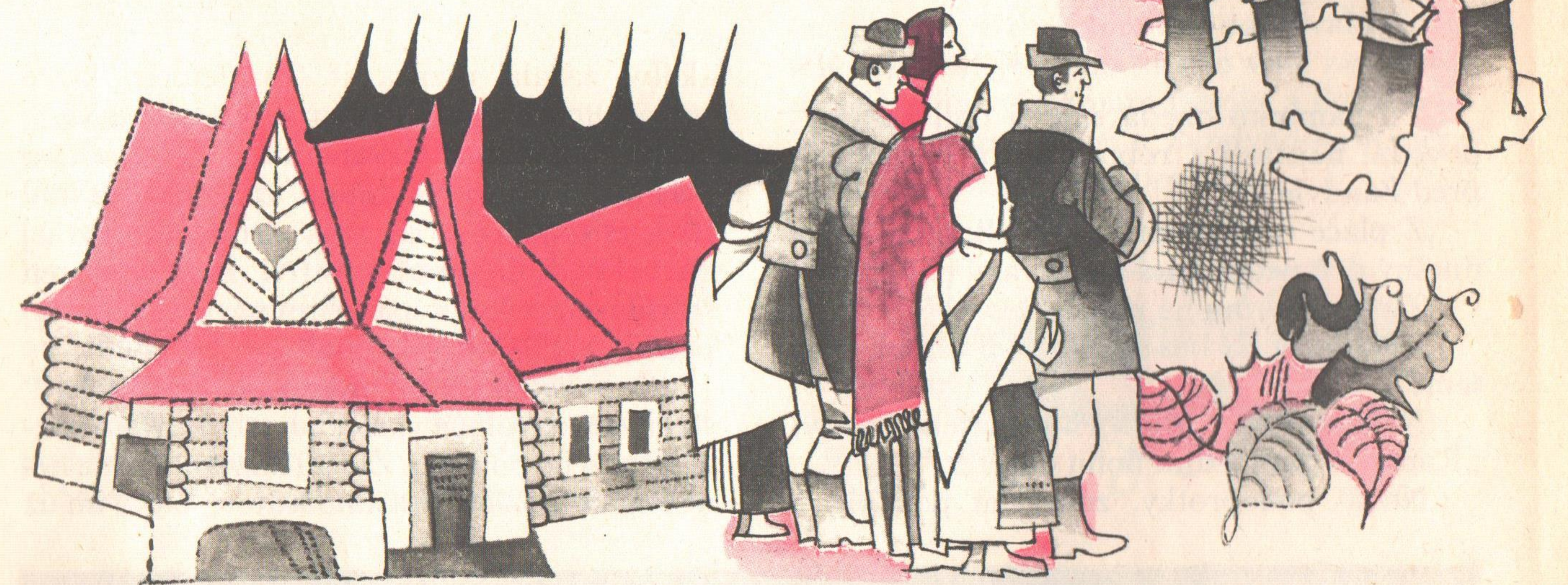
A raz pod horou,
pod javorovou,
ulapili Nemci zrána
mladučkého partizána
s hviezdou pätcípou.

Najprv prosili,
potom mučili.
Keď nezradil, z kraja lesa
šibenicu po nebesá
mu postavili.

Ľudia mlčali,
hory hučali,
keď šuhajca mladučkého
blízko kríža dreveného
Nemci vešali.

A vtom z dediny
ponad jedliny
privial vietor vzlyky zvona,
všetky zvony pozdlž Hrona
jak zvon jediný.

Bim-bam, bim-bam-bom
znelo nad krajom.
Bim-bam, bim-bom
z každej veže
lúčil sa hlas čistej spieže
s mladým hrdinom.

pästí skrúcali, keď tu naraz za ich chrbtami zahrmel Bumbošov hlas:

„Hrom do všetkých, lenivci! Na muziku ste prišli, či do roboty!“

skočil k Bandyemu Bumboš a chcel mu vytrhnúť husle z rúk.

Bandy šikovne uskočil nabok a husle i so slákom skryl za chrbát. Bumboš nelenil a hneď

„To namiesto obeda sme si dali zahrať,“ povedal najstarší z robotníkov a postavil sa pred Bandyho.

„Z pláce ti strhnem,“ kričal Bumboš. „Za dnešný deň nedostaneš ani deravý päťák.“

„Zložíme sa mu na chlieb!“

„A husle,“ celý bez seba zúrili Bumboš, „daj sem!“

„Nedám si ich,“ pritisol husle k sebe Bandy. „Radšej si dám jednu nohu odrezať.“

„Nedáš podobrotky, zoberiem pozlotky,“

sa pustil za ním. Kým sa ostatní spamätali, naháňal Bumboš Bandyho už vysoko nad pecou, v ktorej sa topilo železo. Raz bol šikovnejší jeden, raz zasa druhý. V jednej chvíli však Bumboš postrčil Bandyho, ten stratil rovnováhu a spadol rovno do rozpálenej pece.

„O husličky sa mi postarajte, kamaráti!“ stačil ešte zavolať a viacej ho nebolo. Roztopené železo ho pohltilo. Zložili kamaráti umastené čapice, poklonili sa kamarátovi, ktorý im už

nikdy nebude vyhrávať, a Bumboša odohnali od seba.

„Čo urobíme s huslami?“ opýtal sa najstarší z robotníkov.

„Čože by sme urobili. Keď prázdnu truhlu podľa zvyku budú spúšťať do zeme, dáme Bandyho husle na ňu. Nech tam ležia namiesto neho.“

„Nedobrá je to rada,“ pokrútil hlavou iný robotník. „V zemi husle zhnijú a nič z nich neostane. A to by Bandy nechcel.“

„Ak je tak, dáme husle jeho synovi.“

„Nemal syna. Len dvanásť dievok sa mu podarilo vychovať.“

Možno by sa takto boli ešte dlhú chvíľu

dohadovali, keby im na pomoc nebol prišiel starý tavič.

„Nepatrí sa mŕtveho vec druhému dať, ani husle namiesto človeka do hrobu položiť.“

„Čo máme teda urobiť?“ opýtali sa Bandyho kamaráti.

„Konča cintorína je malá búdka. Tam ich na klince zaveste.“

Robotníci sa za dobrú radu poďakovali a všetko tak urobili, ako im starý tavič kázal.

Keď Bandyho truhlu do otvoreného hrobu spúšťali, naraz len namiesto umieráčika rozozvučali sa jeho husle. Prestali robiť ľudia, zatíchli vtáky, vietor prestal šumieť, dokonca bystrina za mestom tichšie padala z malého vodopádu a všetci počúvali čarokrásnu hru husiel mŕtveho Cigána. Husle plačú za svojim majstrom, hovorili ľudia pošepky. Naozaj, keď posledná hruda spadla na Bandyho hrob, aj husle prestali hrať. Ticho viseli na klinci v búde konča cintorína. Možno by ľudia boli na ne aj zabudli, keby jedného dňa nebol zomrel chudobný želiar. Keď prvé hrudy začali padať na jeho hrob, Bandyho husle sa opäť rozospievali. Od tých čias, kedykoľvek zomrel chudobný človek, Bandyho husle samy od seba zahrli nad jeho hrobom pieseň. Tú, čo mal za svojho života najradšej.

A Bumboš? On bol jediný, ktorý hru čarokrásnych husiel nezniesol. Kedykoľvek začali hrať, vždy si dlaňami zakrýval uši, aby ich nepočul. Jedného dňa to však nevydržal, vyšiel na najvyšší komín fabriky a skočil dolu. Nikto ho nepoľutoval a Bandyho husle nezhrali ani jednu jedinú pesničku.

Ihla

Poviem ti básničku štíhlu,
ako stratil krajčír ihlu.

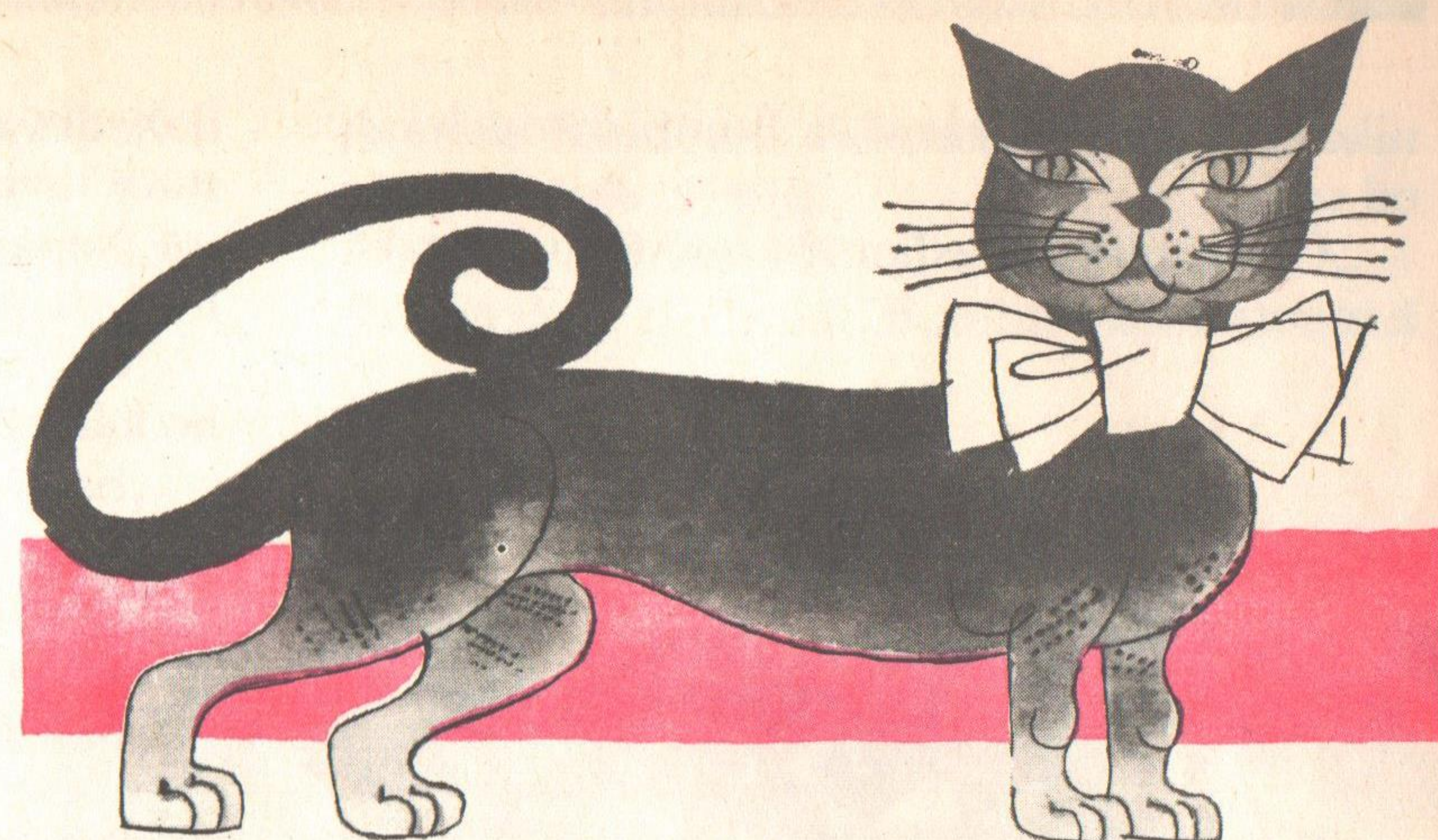
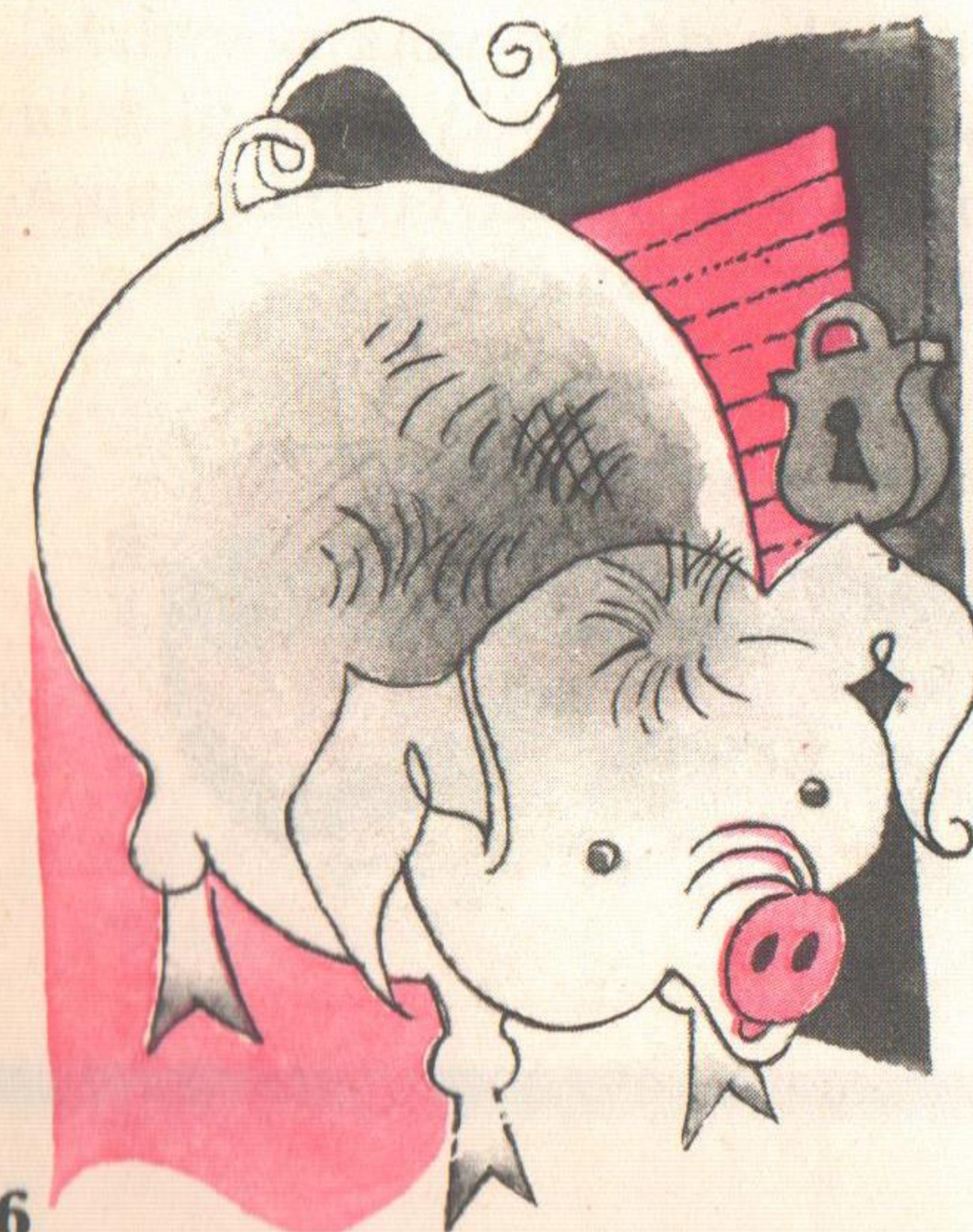
Kde je tá ihla?
Babka ju zdvihla.

Ihla sa začala brániť,
odvliekla so sebou aj niť.

Odvliekla by veru všetko,
keby ju nechtyl dedko.

Tučné prasiatko

Prasiatko zavreté do chlieva
takto si svoj žiaľ vylieva:
Ťažké som už ako z olova,
pomaly nevyjdem z válova.
Veľmi mi chutia zemiaky.
Nezostal vám ešte nejaký?

Kocúr Maximilián

MÁRIA ĎURÍČKOVÁ

Pani školníčka mala kocúra. Bol čierny ako tma, volal sa Maximilián a veľmi rád chodil do školy. Vlastne, veľmi rád by bol chodil, ibaže učiteľia ho zakaždým z triedy vyhnali. Len jedna jediná učiteľka mu raz dovolila ostať. Maximiliánovi zasvietilo v očiach, chytro sa vyškriabal na skriňu a tam sa usadil pri stene. Správal sa tak ticho a pozorne, že naozaj nebolo dôvodu vyhnať ho.

A tak vám on začal chodiť do triedy každý deň a všetci si už na to zvykli. Zazvoní na vyučovanie, žiaci sedia v laviciach a kocúr na skrini. Len jediný raz sa stalo, že sa oneskoril. Žiaci práve čítali: dudok sa nadudal, akoby mu medu dal... keď vtom štukla kľučka. Dvere sa otvorili a na kľučke dovezli dovnútra Maximiliána. Maximilián zoskočil na zem, potisol hlavou dvere, aby sa zavreli, a prosebne zamraučal.

„No, dobre, dobre,“ povedala súdružka učiteľka, „ale nech sa to viac nestane.“

Maximilián sklonil guľatú hlavu a v očiach mu zasvietilo. Jedno dievčatko, Dorotka, tvrdilo, že sa Maximiliánove oči smiali od radosti.

„Od akej radosti?“ nechápali deti.

„Predsa od radosti, že mu naša súdružka učiteľka odpustila to oneskorenie.“

Na druhý deň písali žiaci písmeno d. Súdružka učiteľka chodí pomedzi lavice, tu opraví, tam opraví, tu pochváli, tam pohaní. Najčastejšie sa vracia k Jožkovi.

„Jožko, ty škriabeš ani kocúr,“ vraví mu už po druhý raz.

Nik nezbadal, ako sa Maximilián pri tých slovách zahniezdil na svojej skrini; a predsa ktosi — Dorotka.

„Ja myslím, že Maximilián by to napísal lepšie,“ povedala.

„Lepšie?“ urazil sa Jožko. „Keď lepšie, tak nech teda napíše!“ a potisol svoj zošit na kraj lavice, že nech sa páči!

Všetci pozreli na skriňu, čo na to Maximilián.

Čierny kocúr pokojne vstal, troma skokmi sa dostal na Jožkovu lavicu, namočil si pazúry do atramentu a napísal do zošita:

*Dudok sa nadudal,
akoby mu medu dal.*

Celkom pekne to napísal, len azda priveľmi tlačil.

Keby sme povedali, že Jožko už odvtedy píše na jednotku, to by sme zveličovali. Ale teda jedno je isté: od toho dňa sa už v tej škole nevravieva: Škriabe ani kocúr. Namiesto toho sa ujalo prirovnanie: Ten je múdry ani kocúr Maximilián. Alebo: Tá je múdra ani kocúr Maximilián. O kom to povedia, každý je na to hrdý.

A čo kocúr Maximilián?

Deň čo deň chodí do školy, ani raz sa už neomeškal. Možnože na konci roka dostane aj vysvedčenie.

Pankhart

MICHAIL ŠOLOCHOV

Miškovi sa sníva, že starý otec odrezal v záhrade poriadny višňový prút, ide k nemu, švihá prútom a ohromne prisne vraví:

„Nože pod sem, Michajlo Fomič, vylupkám ťa, skade ti nohy rastú.“

„Prečo, starký?“ sputuje sa Miška.

„Preto, že si v kuríne pokradol chochlani všetky vajcia, odniesol ich ku kolotoču a prevozil!“

Moje nohy

TOMÁŠ JANOVIC

**Na pleciach sa nosieva
všetko, čo je ťažké.**

**Moja Kata napríklad
dáva prednosť taške.**

**Ťažkú tašku na pleci
iste nosia mnohí.
Ale ja tam najradšej
nosím vlastné nohy.**

**Pomaly ich vykladám
na tie svoje plecia.
Presne tam, kde mlynári
nosievajú vrecia.**

**Keď mám nohy na
pleciach,
lahšie sa mi beží.
Hoci sa vždy podobám
obrátenej veži.**

„Starký, veď som sa ja tohto roku nevozil na kolotoči!“ bránil sa vyľakaný Miška.

Ale starý otec si dôstojne pohladká bradu a len tak dupne nohou:

„Líhaj, nezbedník, a dolu nohavice!“

Miška skríkol a zobudil sa. Srdce mu tlčie, ani čo by bol naozaj dostal prútom. Pootvoril ľavé oko — v chalupe je vidno. Za oblôčikom sa zapaľujú ranné zore. Miška nadvihol hlavu a z pitvora začul hlasy: mamka piští, rozpráva čosi jedno cez druhé, zadúša sa smiechom, starý otec kašle a čísi cudzí hlas: „Bu-bubu...“

Miška si pretrel oči a vidí: dvere sa otvorili, buchli, do izby uteká starý otec, na nose sa mu kyvocú okuliare, Miška si najprv pomyslel, že to prišiel pop so spevákmi, no za starým otcom sa pchá do izby velikánsky cudzí vojak v čiernom plášti a čiapke bez štítka, ale so

stužkami, mamka mu je zavesená okolo hrdla a rumádzga.

Uprostred izby striasol cudzí človek mamku z krku a zrukol:

„A kde mi je potomstvo?“

Miška sa naľakal a vopchal sa pod prikrývku.

„Miňuška, synček môj, vari spíš? Tatenko sa ti vrátil z vojny!“ kričí mamka.

Miška nestihol ani okom mihnúť, už ho vojak ždrapil, vyhodil pod povalu, potom si ho pritisol k prsiam a hybaj ho poriadne pichať ryšavými fúzmi na ústa, na líca, na oči. Fúzy mal akési mokré, slané. Miška by sa mu rád vytrhol, ale kdeže!

„Laľa, aký boľševik mi vyrástol! Čoskoro prerastie tatka! Ho-ho-ho!“ kričí otec a nevie sa na Mišku vynadávať. To si ho pošadí na dlaň, krúti ho, to ho zasa vyhadzuje až pod hradu.

Znášal to Miška, znášal, ale potom vytiahol obočie ani starý otec, zatváril sa prísne a chytil otca za fúzy.

„Pusť ma, tato!“

„A just ťa nepustím!“

„Pusť! Ja som už veľký, a ty ma tu pestuješ ako decko!“

Otec si posadil Mišku na koleno, vypytuje sa ho s úsmevom:

„Koľko máš jarí, kamarát starý?“

„Ide mi na ôsmu!“ odvetil Miška zamračene.

„A pamätáš, synku, ako som ti predvlani robieval lodičky? Pamätáš, ako sme ich púšťali na rybníku?“

„Pamätám!“ spomenul si Miška a nasmelo oblapil otca okolo hrdla.

Len potom sa roztatárili! Otec si posadil Mišku na plecía, drží ho za nohy, krúži po izbe, potom sa nadhodí, zarehce ani kôň a Miškovi sa od nadšenia priam dych zatajuje. Mať ho ťahá za rukáv a kričí:

„Choď sa hrať na dvor! Choď, keď ti vravím, ty loptoš!“ Aj otca prosí: „Pusť ho, Foma Akimyč! Pusť, prosím ťa! Nemôžem preňho ani pozrieť na teba, jasného sokola. Dva roky sme sa nevideli, a ty si všímaš len jeho!“

Otec zložil Mišku na zem a vraví:

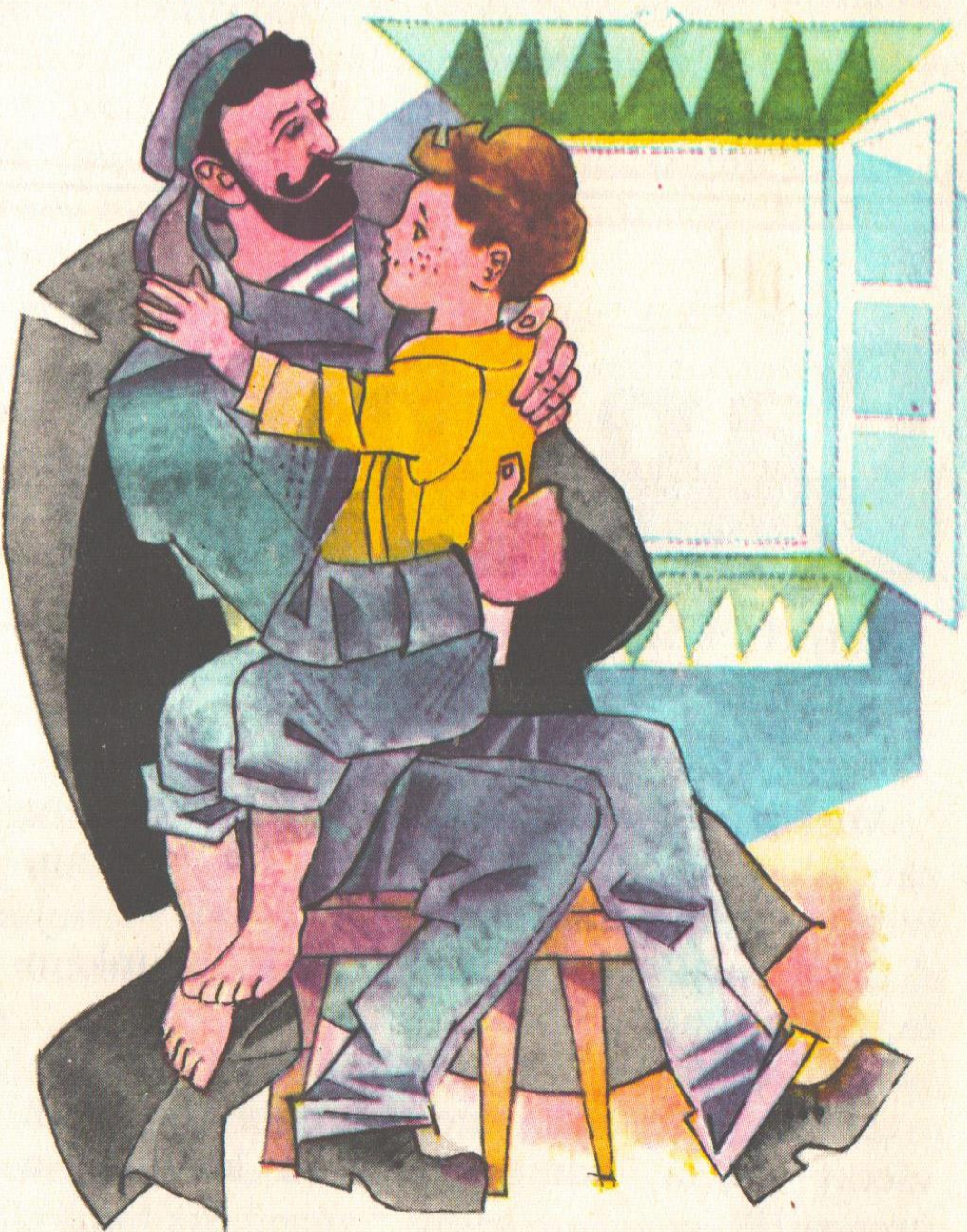
„Utekaj sa hrať s chlapcami, potom prídeš, dám ti šarčeky!“

Miška privrel za sebou dvere, najprv chcel v pitvore počúvať, o čom sa budú v izbe zhovárať, ale potom mu prišlo na um, že nik z chlapcov o otcovom príchode ešte nevie, a cez dvor, záhradou, popri zemiakovej vňati ufrnkol k rybníku.

Miška sa vykúpil v zapáchajúcej stojatej vode, vyváľal sa v piesku, ponoril sa posledný raz, poskákaval raz na jednej, raz na druhej nohe, natiahol si nohavice. Už bol celkom vychystaný domov, keď k nemu prišiel popov syn Viška.

„Nechod preč, Miška! Vykúpeme sa a pôjdeme sa k nám hrať. Mamička dovolila, aby si k nám chodil.“

Miška si ľavou rukou potiahol padajúce nohavice, napravil si na pleci traky a zrazu povedal:

„Ja sa s tebou nechcem hrať. Veľmi ti smrdí z uší!“

Viška prefikane prižmúril ľavé oko a zhadzujúc z kostnatých pliec pletenú košieľku, povedal:

„To je od škroflí, ale ty si sedliak a mater ťa porodila pod plotom!“

„Videl si to?“

„Počul som, ako to naša kuchárka rozprávala mamičke.“

Miška rozhrnul nohou piesok a premeral si Višku od hlavy po päty.

„Tvoja mama klame! A môj tatenko bojoval na vojne, ale tvoj sa napcháva cudzími koláčmi!“

„Pankhart!“ zakričal popovský syn so skrievnými perami.

Miška schytil vyhladenú žabicu, ale popovský syn preglgol slzy a milo sa usmial:

„Nebi sa, Miša, nehnevaj sa! Chceš, dám ti svoj železný kirďžal, čo som si urobil?“

Miškovi sa oči zablykli radostou, odhodil žabicu, ale vtom si spomenul na otca a hrdo povedal:

„A mne tatenko priniesol z vojny lepší ako tvoj!“

„Nekla-meš?“ zatiehol Viška nedôverčivo.

„Ty klameš! Keď vravím, že priniesol, tak priniesol! Aj naozajstnú pušku...“

„Predstavte si, ako sa zmohol!“ uškrnul sa Viška závistlivo.

„A ešte má čiapku a z čiapky mu visia stužky a na čiapke sú zlaté písmená ako v твоjich knižkách.“

Viška dlho rozmýšľal, čím by ohúrnil Mišku, vraštil čelo a škrabal si biele brucho.

„Ale môj otecko bude čoskoro biskupom, a tvoj bol pastierom. Tak čo?“

Miškovi sa zunovalo stáť, obrátil sa a vykročil k záhrade.

Popovský syn ho okríkol:

„Miša, Miša, voľačo ti poviem!“

„Povedz!“

„Poď ku mne!“

Miška prišiel a podozrievavo si ho premeral:

„Tak povedz!“

Popovský syn zatancoval na tenučkých

krivých nôžkach po piesku, usmial sa a škodoradostne zakričal:

„Tvoj otec je komunistisko-psisko. Počkaj len, keď zomrieš a tvoja duša priletí do neba, pánboh povie: Za to, že tvoj otec bol komunistom, ber sa do pekla! A tam ťa budú čerti škvariť na panviciach!“

„A nazdáš sa, že teba nebudú škvariť?“

„Môj otecko je kňaz a ty si nevzdelaný hlupák, čo ničomu nerozumie...“

Mišku ovládol strach. Zvrtol sa a bez slova sa rozbehol domov.

Pri záhradnom plote zastal a hrozilac popovskému synovi pästou, zakričal:

„Veď sa ja spýtam starého otca. Ak klameš, neopováž sa ísť popred nás!“

Preliezol cez plot, uteká k domu, ale pred očami má panvicu a na nej škvaria jeho, Mišku... Horúco je tam sedieť, okolo vrie a pení sa smotana. Po chrbte mu bežia zimo-

mriavky, len aby čím skôr dobehol k starému otcovi a spýtal sa.

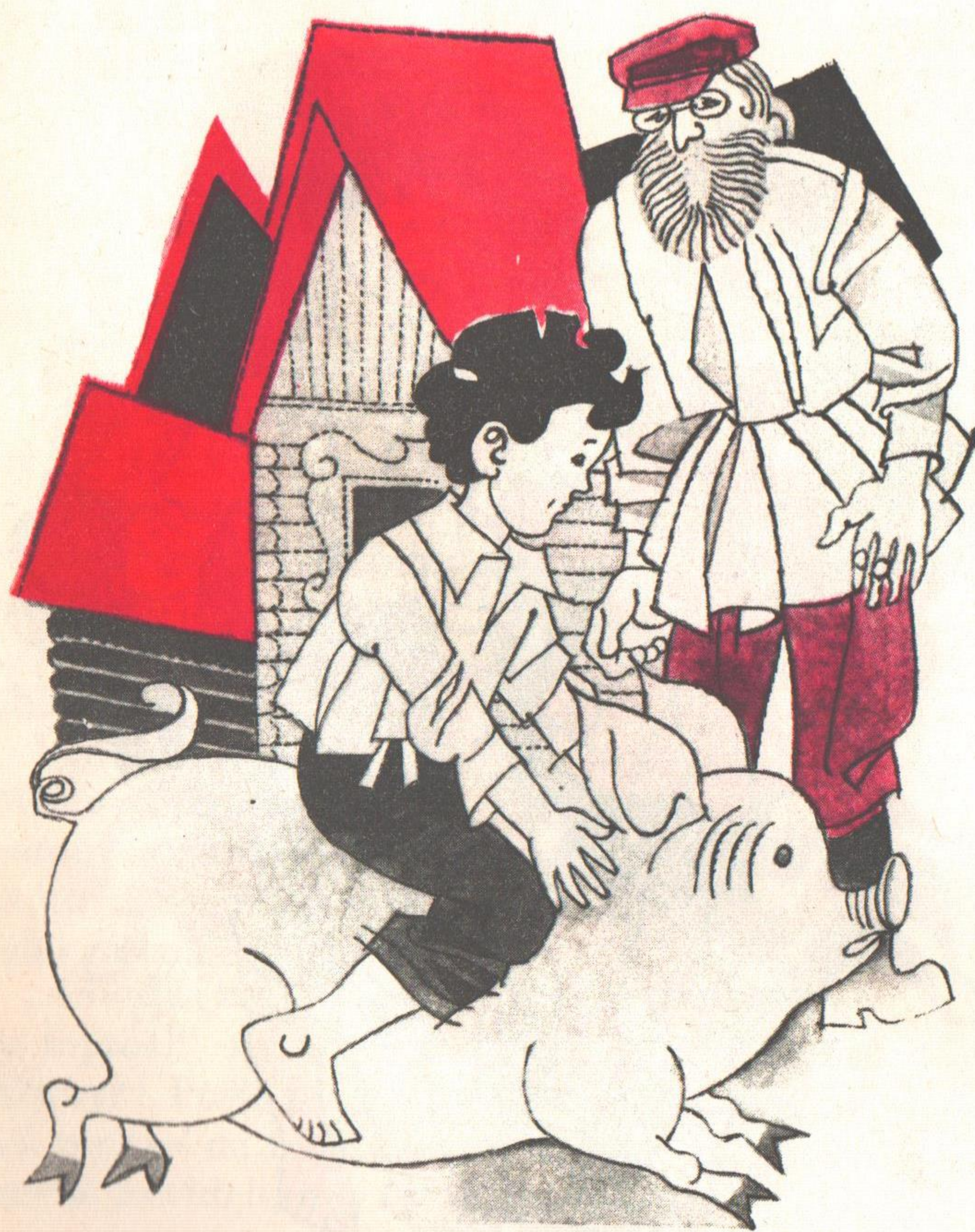
Ako na zlosť — do vrátok sa zacvikla sviňa. Hlavu má z druhej strany a celá je na tejto strane, zapiera sa nohami do zeme, krúti chvostom a prenikavo kvičí. Miška ju chce vyslobodiť: skúsil otvoriť vrátka — sviňa začína chrčať. Sadol si jej na chrbát, sviňa sa napla, vyvalila dvierka, skvíkla a hybaj po dvore k humnu. Miška ju udiera päťami do bokov, uháňa, až mu vlasy povievajú vo vetre. Pri humne zoskočí, lenže tam stojí starý otec a kýva naňho prstom:

„Nože pod sem, holúbok!“

Nedomyslel sa Miška, prečo ho starý otec volá, znova si spomenul na pekelnú panvicu a vychytil sa behom k nemu.

„Starký, starký, sú aj v nebi čerti?“

„Hneď ti ja dám čertov! Svrbí ťa zadok, čo?! Ej, ty papluh nepodarený, budeš sa mi na svini prevážať?“

Starý otec zdrapil Mišku za šticu a volá mať z izby: „Poď sa potešiť zo svojho mudrca!“ Mať vybehla.

„Čo vykonal?“

„Že čo? Dívam sa, a on si rajtuje po dvore na svini, len tak sa za ním práši!“

„Vari sa vozil na prasnici?“ zhíkla mať.

Nestihol Miška na svoje ospravedlnenie otvoriť ústa, už starý otec odpásal remeň, ľavou rukou si drží nohavice, aby mu nezleteli, a pravou si strká Miškovu hlavu medzi kolená. Zmlátil ho, vraviac pritom veľmi prísne:

„Ja ti dám nosiť sa na svini! Ja ti dám!“

Miška sa chcel pustiť do kriku, ale tu starý otec povie:

„Tak tebe, pačmaga, nie je ľúto tatenka? Ustal z cesty, ľahol si spať, a ty chceš vrieskať?“

Musel čušať. Chcel starého otca kopnúť, ale nedosiahol. Mať schytila Mišku a vsotila ho do chalupy.

„Tu sed, bodaj ťa sto čertov páralo! Ak sa do teba ja pustím, zoderiem ti kožu, nie ako starý otec!“

Starý otec sedí v kuchyni na lavičke a podchvílou pozerá Miškovi na chrbát.

Miška sa obrátil k starému otcovi, utrel si pästou poslednú slzu a opretý chrbtom o dvere, povedal:

„No starký... to si zapamätám!“

„Ty sopliak, budeš sa ty starému otcovi ešte vyhrážať?“ Miška vidí, ako starý otec znova odopína remeň, preto rýchlo odchýli dvere.

„Tak ty sa mi budeš vyhrážať?“ pýta sa znova starý otec.

Miška sa celkom skryje za dvere. Nakúka škárou, zvedavo striehne na každý pohyb starého otca a potom vyhlási:

„Počkaj len, starký, počkaj! Však ti vypadajú zuby, potom ti nebudem prežúvať! Aj keby si ako prosil!“

Starý otec vyjde na podstenie a vidí, ako po záhrade pomedzi zelené kučeravé konope vynára sa Miškova hlava a mihajú sa belasé nohavičky. Dlho hrozí Miškovi palicou, ale v brade sa mu tají úsmev.

(Pokračovanie)

PREL. VIERA HANDZOVÁ

Africké slniečko

JOZEF
PAVLOVIČ

Sedmospáč Zebra

Lenivý je Jožko náš,
lenivý je troška,
každé ráno z postele
mama dvíha Jožka.

Skôr než vyjdú zore,
už je zebra hore.
V páskovanom tričku
beží na rozcvičku.

Keby býval v Afrike,
zle by bolo s Jožkom,
dvíhal by ho každý deň
nosorožec rožkom.

Žirafa

Žirafa je stvora, ktorá
hladá na svet iba zhora.

Žirafa je stvora taká,
ničoho sa nenaláká,
lebo z vysokánskej výšky
vidí líšky ako myšky
a pipy jak pipišky.

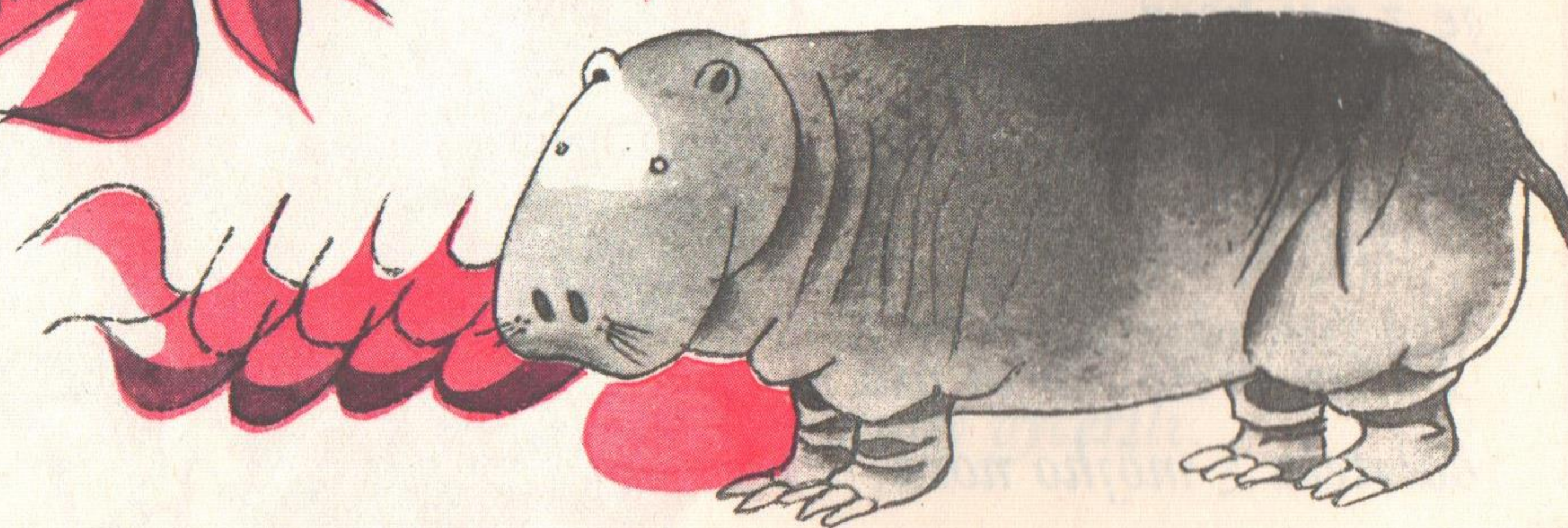
Hroch

Ja som hladný hroch,
jem z hrnčekov troch.
Je to iba trocha
pre hladného hrocha.

Slon

Keď natrafím na slona,
poviem: Moja poklona!
Nerobím to zo slušnosti,
ide mi o moje kosti.

Moja knižnica

TOMÁŠ JANOVIČ

Aha, deti, malá osa odletela z môjho nosa do knižnice. A už sedí niekde v kúte abecedy.

Prehltla „r“, je z nej rosa.

Prehltla „k“, je z nej kosa.

Prehltla „b“, už je bosá.

To len preto, že tá osa odletela z môjho nosa.

Ako chcel krtko

RUDO MORIC

Jeseň zažiarila farbami. Žltou, červenou, hnedou a ešte všelijakými. Bolo to krásne, no veštilo to skorý príchod zimy. A vtedy nastane bieda. Nebude ničoho, len biely sneh, mnoho snehu.

„Treba sa chystať na zimu,“ povedal si ježko Pichliač. A hneď sa začal obzerať, kde by našiel najchutnejšie zimné zásoby. Na rozhraní poľa a lesa stála planá hruška. Široká koruna — a pod ňou v tráve záľaha plánok.

„To je ono!“ mľasol jež jazykom a zaraz sa pustil do roboty. Hruška bola na svahu. Pichliač vyšiel k nej, skrútil sa do kľbka a zgúľal sa medzi plánky. Dobrý výmysel! Keď vystrčil ňufák i nožičky, na chrbte mal niekoľko plánok. Museli byť veľké, lebo cítil ich ťarchu. Sotva ich odniesol do brloha, vrátil sa k hruške. A zasa pichľavé kľbko beží medzi plánky — a vtom je z neho jež a na chrbte nesie zásoby. Pre Pichliača to bola aj robota, aj zábava. Pre istotu ochutnal jednu plánku, mňam, mňam, sladká je, dobrá je. Treba ich nanosiť čo najviac. Pod hruškou ich je toľko, že by ich nepoodnášal ani do prvého snehu. Všetky by sa mu aj tak nevmetili do komory a nepojedol by ich ani za tri zimy. Pichliač však nie je z tých, čo si robia zbytočné zásoby.

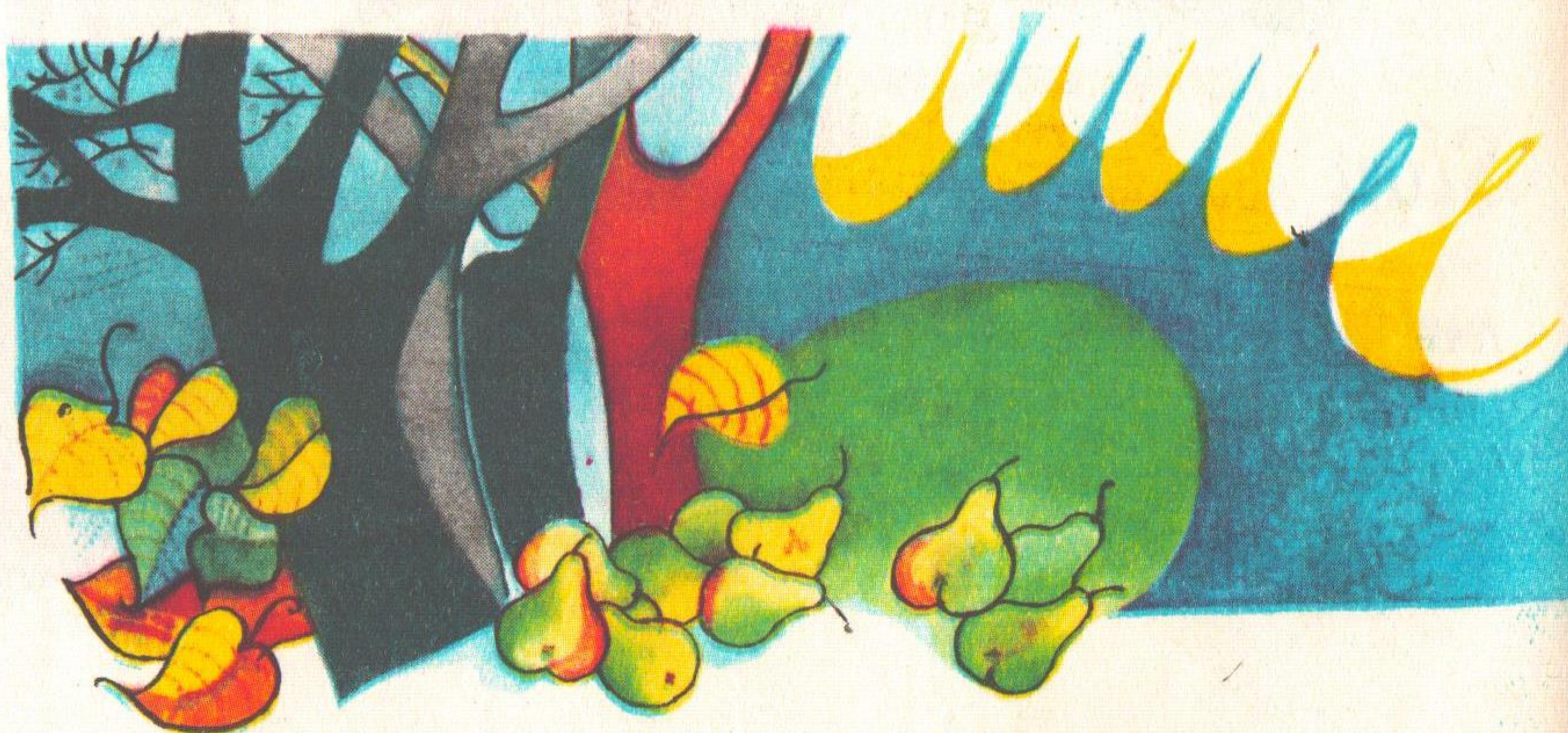
A tak sa ježko gúľal a znášal do komôrky. Prezreté dával na zvláštnu hromádku, tie zje hneď, do zimy by nevydržali.

Neďaleko, medzi trávou, sa odrazu začal dvíhať kopček. Neveľký kopček sviežej hliny. Pichliač nemal čas pozerať, čo sa robí okolo, až keď sa podvečer zgúľal medzi plánky, prekvapil ho pozdrav:

„Dobrý deň, ježko, čo to robíš?“

Pozrie sa ježko, kto to — a tu krtko vystrčil hlavu z čerstvého hlineného kopčeka.

„Dobrý deň, krtko,“ odpovedal jež, ako sa patrí. „Potravu na zimu si hotujem.“

plánky zbierať

„Á, tak...“ začudoval sa krtko. „To je nápad!“ pochválil ježka, keď mu zbadal na chrbte hruštičky. A hneď si pomyslel, že aj on by potreboval dajaké zásoby. V zime síce spí, no keď sa zobudí, nezaškodilo by dačo na zahryznutie.

A tak krtko počkal, kým jež odíde s plánkami do brlôžka, vyšiel z kopčeka a pustil sa pomedzi plané hrušky. Ale na chrbát sa mu nenachytalo nič. Akože to robí jež? Zgúľal sa ešte raz medzi plánky, ako to odkukal od ježa. Zase nič.

Takto ho našiel ježko. „A ty čože stváraš?“ spýtal sa sklamaného krtka.

„No, chcel som si vziať zopár plánok,“ vraví krt smutno. „Nie veľa, len na ochutnanie,“ dodal, aby sa jež nenazdal, že mu chcel zobrať všetko.

A jež sa rozosmeje: „Len si vezmi, koľko ti srdce ráči. Ale ty nemáš pichliače, na čo sa ti plánky nastoknú, há? Vari na ten zamatový kožuštek?“

Krtko sa začudoval. „Na to treba pichliače? Ja zle vidím, a preto som si myslel, že aj mne sa nachytajú na chrbát.“

„Vari plánky majú ruky, či čo?“ smeje sa Pichliač ešte väčšmi. „A čo, zahryzol si už do hrušky? Chutila ti?“

„Nezahryzol, myslel som, že keď sú tebe dobré, budú aj mne.“

„Ale ja pandravy nerád, a ty hej,“ vraví jež, teraz už vážne. Krtko teda zahryzol do plánky — a hneď to aj vyplul.

„Juj, pľuhavstvo, aká je trpká, v hrdle sa zadfha!“

„No vidíš, zbytočne by si sa trápil.“

„Veru, aj tá najchudšia pandrava je lepšia ako tvoje plánky, ježko,“ povedal krt a bral sa ku kopčeku hliny, že ide ďalej chodby hlbiť a pandravy hľadať.

„A ja by som zase pandravu nevzal na jazyk,“ povedal ježko a díval sa, ako sa krtko zahrabáva labkami-lopatkami do kopčeka hliny.

Hlúpe mačky

GUSTÁV HUPKA

*Tečie jedna rieka
plnučičká mlieka.
Bežia k nej dve mačky,
tisnú s cukrom táčky.
Cukor vysypali,
k brehu poskákali.
Sklonili si hlavy,
jedna druhej vraví:
„V tom ohromnom prúde
mliečko sladké bude!“*

*V rieke sa pes kúpe,
skrikne: „Och, vy hlúpe!
To je mútna voda
a cukru je škoda!“
Mačky neverili,
za kričky sa skryli.
Keď bol psisko blízko,
zuby vycerili.*

Jan Šverma (1901–1944)

Bol jedným z najvýznamnejších predstaviteľov Komunistickej strany Československa v buržoáznej Československej republike. Oddaný robotníckej triede, celý svoj život zasvätil jej spravodlivému zápasu za vytvorenie takej spoločnosti, v ktorej by nebolo fabrikantov a statkárov, biedy a hladu. Vedel, že vytvoriť takúto spoločnosť nebude ľahké, že boj o ňu bude trvať veľmi dlho, preto venoval veľkú pozornosť robotníckej mládeži. Organizoval ju, rozduchával v nej revolučnú iskru, spoluvytváral Zväz komunistickej mládeže Československa a stal sa jeho vedúcim funkcionárom.

V čase, keď sa vedenia Komunistickej strany Československa ujal mladý revolucionár Klement Gottwald, nezmieriteľný odporca akejkoľvek dohody s buržoáziou, do nového ústredného výboru strany je zvolený aj Jan Šverma. Odvtedy je už neustále v čele KSČ. Jej záujmy a práva všetkých pracujúcich odhodlane obhajuje ako komunistický po-

slanec v Národnom zhromaždení i ako šéfredaktor Rudého práva, najvýznamnejších komunistických novin.

I v čase fašistickej hrôzovlády je vo vedení KSČ. Ako člen moskovského vedenia strany vyvíja neobyčajné úsilie za oslobodenie Československa. Pracuje v českom a slovenskom vysielaní moskovského rozhlasu, zúčastňuje sa na politickej práci medzi československými vojakmi v Sovietskom zväze. Keď v auguste roku 1944 vypuklo na Slovensku národné povstanie proti domácim a nemeckým fašistom, prichádza do Banskej Bystrice, aby sa priamo zapojil do tohto boja.

Šverma nebol vojak, preto proti fašistom nebojoval zbraňou. Jeho organizačná činnosť, zánietenie za spravodlivú vec a schopnosť oduševňovať za ňu iných mala nesmierny výchovný i vojenský význam.

Vo svojich vystúpeniach v povstaleckých novinách i na rôznych politických schôdzkach Šverma navyše ne-

Slovenské národné povstanie bolo národno-oslobodzovacím zápasom slovenského ľudu proti fašizmu a súčasne národnodemokratickou revolúciou. Najprogressívnejšou spoločenskou silou bola zjednotená robotnícka trieda, vedená komunistickou stranou.

GUSTÁV HUSÁK, generálny tajomník KSČ

ustále zdôrazňoval, že v Slovenskom národnom povstaní sa nebojuje a nesmie bojovať len proti fašizmu, ale aj za nový spoločný štát Čechov a Slovákov, v ktorom už iba pracujúci ľud bude rozhodovať o svojom osude.

Nemecké vojská pomocou lietadiel, tankov a diel prinútili na jeseň povstalcov ustúpiť z miest a dedín do hôr. Vtedy Jan Šverma odmietol odletieť naspäť do Sovietskeho zväzu a rozhodol sa spolu s tisíckami iných odporcov fašizmu znášať útrapy partizánskeho života. Toto rozhodnutie ho stálo život, pretože pri jednom z ťažkých prechodov v Nízkych Tatrách v snehovej búrke zahynul.

10. novembra 1944 umrel pod Chabencom český komunista, Hrdina Slovenského národného povstania, ktorý do poslednej chvíle svojho života stál po boku slovenského ľudu v jeho veľkom zápase za slobodný a šťastný život.

Ladislav Exnár (1907–1945)

Slovenskí partizáni, vedení skúsenými sovietskymi veliteľmi, podnikali počas celého trvania tzv. slovenského štátu neustále výpady proti nepriateľovi, ničili železnice a mosty, prepadávali vojenské sklady. Najznámejšími partizánskymi skupinami boli Prvá československá partizánska brigáda, Prvá a Druhá Stalina brigáda, brigáda Čapajev, Gottwald, Jánošík, brigáda Jána Nálepku a Za slobodu Slovanov. Keď v auguste roku 1944 vypuklo Slovenské národné povstanie, vznikol Hlavný štáb partizánskeho hnutia, ktorý riadil celú bojovú činnosť partizánov aj po zatlačení povstalcov do hôr. Jedným z prvých organizátorov

nášho partizánskeho hnutia bol banskoštiavnický robotník českého pôvodu Ladislav Exnár. Slovenská fašistická vláda ho za jeho komunistické presvedčenie neustále prenasledovala, lenže Exnár aj napriek tomu ďalej vyvíjal protifašistickú činnosť. Roku 1941 bol zatknutý, cestou do väzenia sa mu však podarilo vyskočiť z vlaku a utiecť do banskoštiavnických hôr. Tu vytvoril partizánsku skupinu, jednu z prvých na strednom Slovensku. Na jar roku 1944 slovenskí fašisti Exnára znova zatkli a poslali ho do nemeckého koncentračného tábora Mauthausen, kde niekoľko mesiacov pred porážkou fašizmu zahynul.

Ľudovít Kukorelli (1914–1944)

Len čo vznikol tzv. slovenský štát, začali jeho mocipáni vytvárať i slovenskú armádu. Organizované a dobre vyzbrojené vojsko malo od začiatku potláčať odpor ľudu a zároveň po boku nemeckej fašistickej armády bojovať proti slobode iných národov. Prevažná časť slovenských vojakov i niektorí ich velitelia to však neboli ochotní robiť. Medzi tými, ktorí odmietali slúžiť fašistickým záujmom, bol i mladý letecký dôstojník Ľudovít Kukorelli. Svoj nesúhlas s politikou fašistickej vlády dal napríklad najavo tým, že odmietol ísť bojovať proti Poľsku, ktoré zákerne prepadli nemeckí fašisti.

I medzi prostými vojakmi vyvíjal Kukorelli protifašistickú činnosť, odhaľujúc im pravú tvár fašizmu. Keď sa ho nemecká tajná polícia rozhodla

zatknúť, pokúsil sa utiecť do Sovietskeho zväzu. Útek sa mu však nevydaril. Až roku 1943 podarilo sa mu dostať na východné Slovensko, kde začal spolu so sovietskym veliteľom V. Kokinom organizovať partizánsku brigádu Čapajev.

Čapajevovci sa čoskoro stali najväčšou partizánskou skupinou na východnom Slovensku a nečakanými údermi spôsobovali nemeckej armáde veľké škody.

Porážky fašistického Nemecka a oslobodenia Československa sa však Kukorelli, náčelník štábu brigády Čapajev, nedožil. Padol 24. novembra 1944 v priamom boji s nemeckými fašistami. Za jeho odvahu a česť mu vláda ľudovodemokratického Československa udelila titul Hrdina Slovenského národného povstania.

DVOJSTRANU PRIPRAVIL MILAN HUDEC

Kde sa začína náš deň?

Prížmurte oči, priatelia, celkom ich zavrite — počujete niečo? Áno — šum. Takmer neskutočný šum vody. Bielo zhrbenené vlny bežia po hladine, šumia, šepocú pieseň o voľnosti, o pohybe, o zániku na brehu, o znovuzrození na modrastých pláňach mora. To šumí Thetis. Dávnoveké more, ktoré pokrývalo naše územie až do chvíle, kým ho horotvorné procesy nepremohli. Ustúpilo. Ustúpilo ďaleko a zanechalo nám iba svoje usadeniny — trochu vody v podzemí čížskych kúpeľov a soľ, oboje na východe, kde tento seriál o našej domovine začíname.

Malé je naše Slovensko. Vyšetrí tisíckrát by sme ho mohli položiť na zemskú súš. Malé, od morí vzdialené, ale od vekov prívratené k južnému slnku. Vysoké je, vysoko položené, a teda aj studené, s teplotami ako na polárnych Špicbergoch. Nízke, a teda aj teplé, ba preteplené, takže cezeň prebieha hranica mnohých teplomilných rastlín aj vinnej révy a v podunajských lužných lesoch máme najsevernejšie ukážky naozajstných džunglí.

Malé je naše Slovensko. Za štvrt hodiny ho preletí moderné prúdové lietadlo po najdlhšej uhlopriečke, ktorá meria iba štyristo kilometrov, sponad Kremenca až nad Záhorsku Ves. A zo severu na juh. Iba chvíľočka, a najmä na východe, kde medzi severnou a južnou hranicou je sotva sto kilometrov.

Takto by sme mohli, pravdaže, pokračovať aj ďalej. Je to pravda, ale je to celá pravda? Veď medzi Bielymi Karpátami a Vihorlatom, medzi Tatrami a Dunajom je toľko mnohotvárnej krásy, ako keby si kedysi pred vekmi príroda zmyslela, že práve tu urobí svoju klenotnicu. Je málo krajín, kde by na takom malom priestore bola zhromaždila toľko zázračnosti. Z päťdesiatich kubických kilometrov žuly a vápenca vymodelovala Tatry, naše veľhory.

TY RODNÁ ZEM MOJA

Rozložila nížiny, vysiala lúčne lesy, vytvorila čarokrásne údolia, prebila tiesňavy, naplnila rieky, bystriny, plesá i morské oká a všetko pokryla rastlinstvom akoby zozbieraným od polárneho kruhu až po Stredomorie a bohato zaplnila živočíštvom. A tým je naše Slovensko veľké a bohaté. Nečudo, že sa aj dávnym ľuďom tak zapáčilo.

Na východné Slovensko prichádzali zväčša cez Potiskú nížinu: Skýti, Kelti, Góti, Gepidi, Kumáni, Slovania, Avari, Huni, Maďari, Cigáni. Mnohí z nich zložili kosti na dne niekdajšieho mora, iní odišli, zanechajúc po sebe pamiatky, ktoré dodnes objavujeme. Z mladšej doby kamennej je známe sídlisko Tibava pod Vihorlatom. Obyvatelia tejto osady sa zaoberali výrobou kamených nástrojov. O pobyte Keltov svedčí sídlisko na území dnešných Sobraniec. Z obdobia Veľkomoravskej ríše poznáme vyše tridsať sídlisk. Staroslovenské osídlenie sa sústreďovalo vo Východoslovenskej nížine, ktorá popri Podunajskej nížine je najteplejšou oblasťou Slovenska. Severné, studenšie oblasti osídľovali ľudia pomalšie.

Kto dnes navštívi východné Slovensko, niekdajšiu Zemplínsku a Užskú stolicu, zdá sa mu, že z dávneho sťahovania národov tu dodnes zostali výrazné stopy. Na severe Ukrajinci, na juhu Maďari, Slováci uprostred, a okrem toho ešte Cigáni, Židia i Nemci. Tu je 98-kilometrová hranica so Sovietskym zväzom i hranica medzi latinkou a azbukou.

Hranica. Ale medzi ľuďmi ju necítiť. Všetci sú predovšetkým „východniari“. Srdeční, oveľa srdečnejší ako ľudia z iných končín Slovenska, pohostinní, akoby sa v nich viac ako inde uchoval prastarý, vrúcne radosný vzťah k životu.

Východné Slovensko má nejednu zvláštnosť. V jeho severovýchodnom cípe stojí karpatský kopec Kremenc. Nemôže sa síce výškou rovnať Gerlach, lebo meria iba 1214 metrov, ale je to kopec pamätný. Nie preto, že je na ňom prírodná rezervácia, ale najmä preto, lebo na ňom sa začína

Červené more

JÁN NAVRÁTIL

Červené more nebolo vždy morom, ale pevninou. Bola tam škola pre synov emirov a šejkov, ktorí sa učili s veľkou biedou.

Nevzali ich do škôl v Mekke, lebo nepoznali mäkké i a ypsilony.

Hovorili im sloni. Ale čo sa toho týka, nesedela im len gramatika. Inak boli šikovní.

V kraule cez Níl opreteký porazili žiakov z Mekky. Aj v slalome na blate.

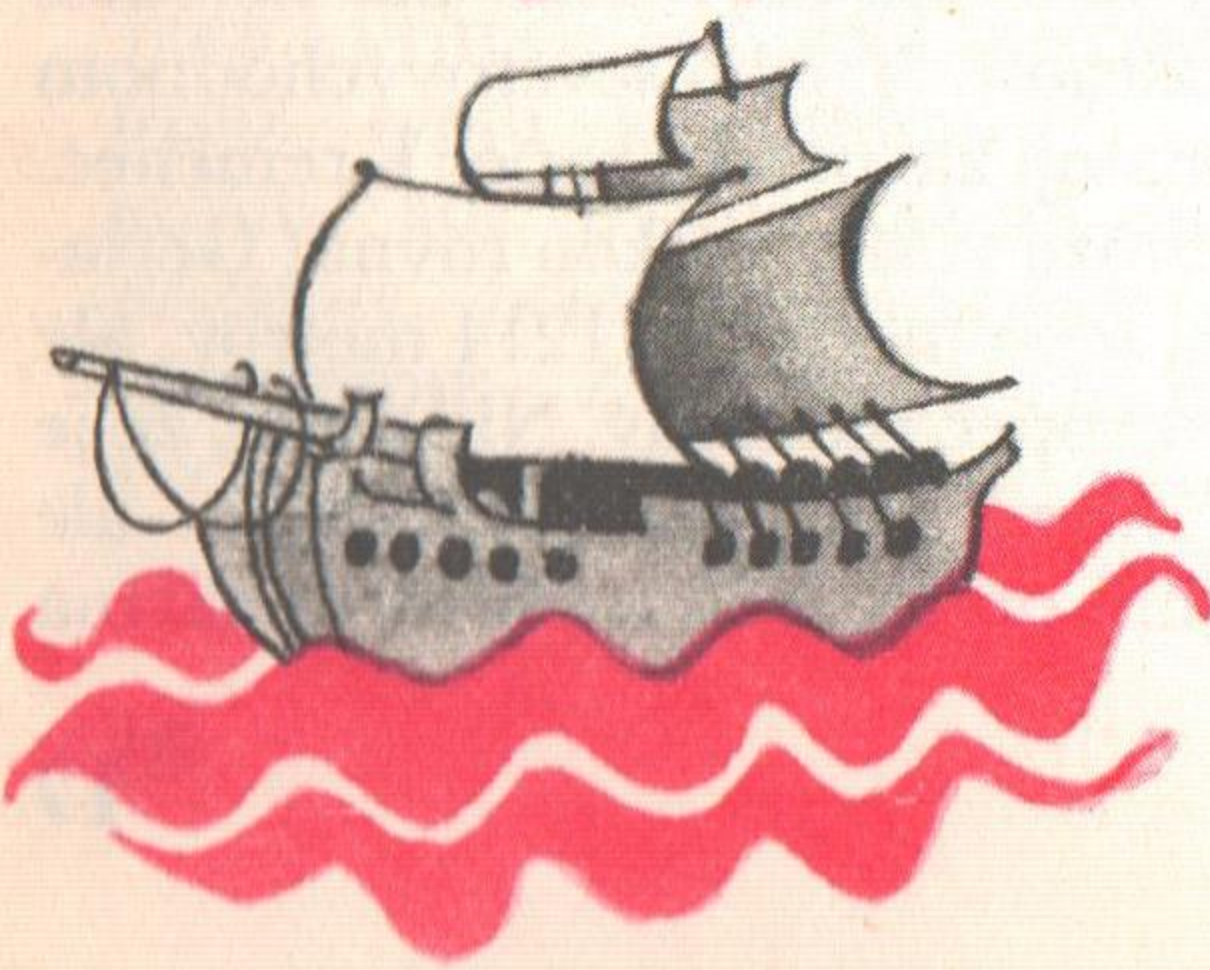
Až raz v jednom diktáte mali červené more. To bolo za trest na nich

našité. Hneď nato v každom zošite pretrhlo more hrádze: Zachráň sa, ak vládzeš!

Nestačili im sily. Všetci sa utopili. A bolo po pevnine.

Z toho poučenie plynie:

Učme sa gramatyku! Abi more nezalyalo aj našu republyku!

každý nový deň našej republiky. Rozvidnieva sa tu takmer o tri štvrté hodiny skôr ako v Aši, no a, pravdaže, aj noc sa tu začína práve o toľko skôr. Ak sem prídete niekedy uvítať východ slnka — kvety netrhajte, jelene nechytajte! Rastie tu veľa vzácnych rastlín, aké inde nenájde-me, a žije tu aj známy jeleň karpatský. Preto tu zriadili rezerváciu.

Karpatský oblúk, ktorý sa začína Devínom pri Bratislave a pokračuje cez Tatry a Beskydy až do Rumun-ska, je priamym pokračovaním Álp. Ako prírodná bašta chráni južné územia pred severákmi. Iste aj preto sa tu ľudia oddávajú usadzovaniu, ba aj vtáky si teplú rovinu východného Slovenska vybrali za svoju stanicu. Je v Sennom. Každú jar a každú jeseň sa tu zastavujú na odpočinok tisíce vzácnych sťahovavých vtákov (viaceré druhy tu i hniezdia), a nečudo, že práve tu zriadili ornitologickú stanicu — pracovisko, v ktorom študujú život vtákov.

Do živočíšnej ríše východosloven-ských horstiev pribudlo v posledných rokoch cenné kožušinové zviera — pes kunovitý. A na juhu, v rezervácii Tajba, žijú — hádajte! Korytnačky! Nie z Bulharska, ani z Juhoslávie, ale naše, domáce. A viete pri ktorej rieke? Je o nej aj pieseň:

*Voda, voda,
nieť taká voda
ako z Bodroga.*

Celkom na juhu, vlastne na juho-východe, tvorí päť kilometrov našej hranice s Maďarskom rieka Tisa. Kdesi tu, pri Tise, mal v roku 448 rozložený svoj hlavný stan vodca Hunov Atila. S Atilom tu rokoval byzantský posol cisára Theodosia II. Priskos. Spomíname to preto, lebo Priskos sa tu stretol i so slovanským obyvateľstvom a zapísal aj prvé slovanské slovo: Med. Naši praprapradedovia ho totiž hostili chýrnou staroslovanskou medovinou.

VLADIMÍR FERKO

Došumelo more Thetis.

Prestalo sťahovanie národov. Do-zneli bitky a vojny, ktoré sťa víchor neraz kmásali aj tieto končiny našej vlasti.

Život pokračoval. Život plný prá-ce, plný stretnutí s prírodou. Sever východného Slovenska býval odjak-živa chudobný, pôda málo úrodná, ale aj úrodný juh mal odvekého nepriateľa — vodu. Zápľavy prichá-dzali nepravidelne, neočakávane, ni-vočili ľudské sídliská, úrodu, zabíjali a vyhánali ľudí z domovov tak isto ako turecké výboje. Dnes aj táto smutná kapitola patrí spomienkam. Rozsiahle melioračné úpravy Východ-slovenskej nížiny a vytvorenie veľ-kej vodnej nádrže pod Vihorlatom odstránili túto odvekú hrozbu. Tisíce ľudí sa sem chodí každoročne rekreo-vať k vode, ktorá bola dlho kliatbou kraja.

Pamätníky našej doby majú roz-manitú podobu. Na východnom Slo-vensku je to Východoslovenská níži-na s vihorlatskou nádržou, chemický závod v Strážskom, cementáreň v Bystrom, Kapronka v Humennom, vrtné veže v Zbudzi (prevrtali sa k ložiskám soli a inde k rope a zemné-mu plynu) a, pravdaže, Čierna nad Tisou, náš najväčší suchozemský prí-stav, dva razy toľký ako prístav v Hamburgu.

Nezabudnime ani na pamätné dediny.

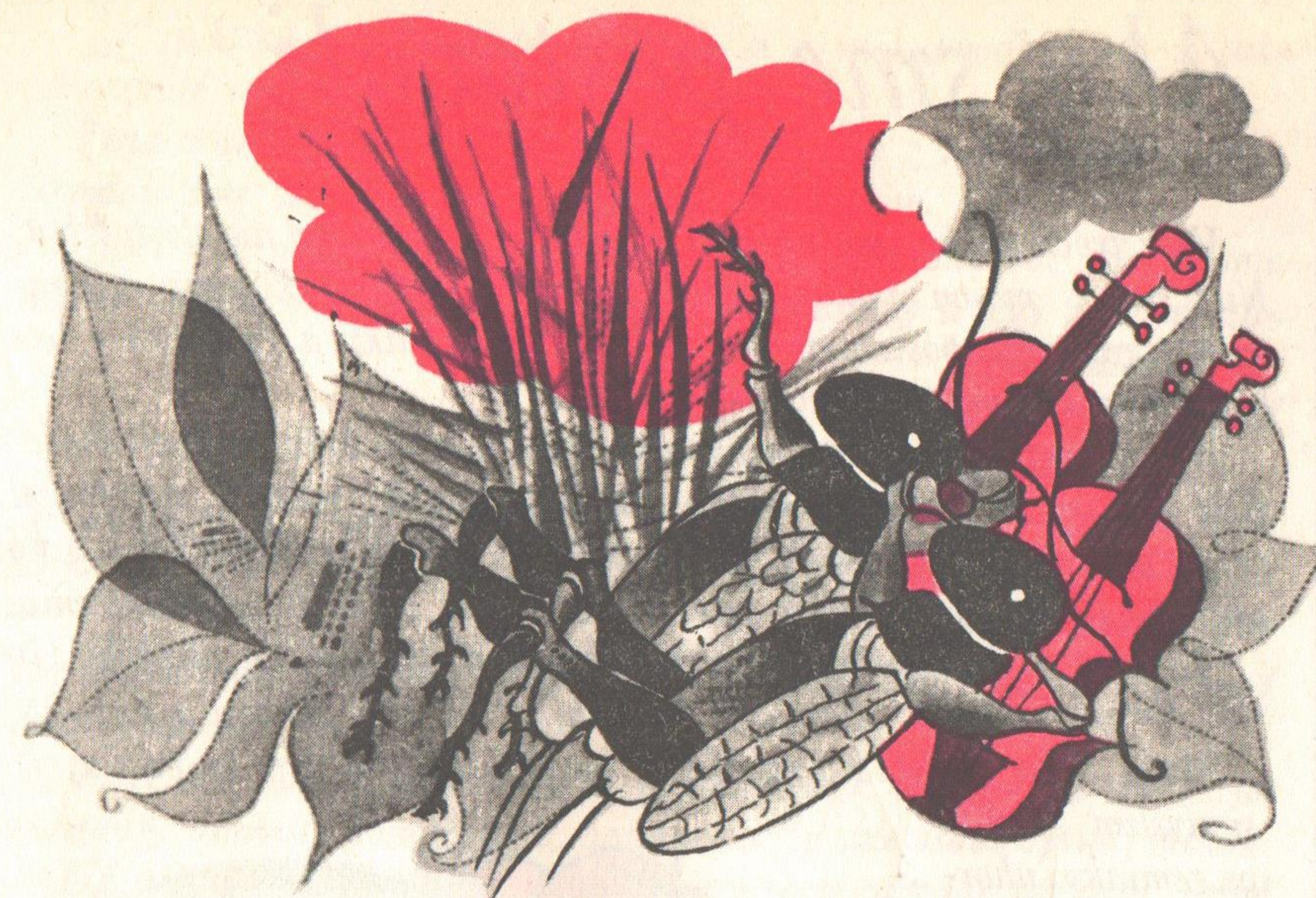
Kalinov — prvá dedina na území Československa, ktorú oslobodila Červená armáda. Bolo to 21. sep-tembra 1944.

Čertizné a Habura — revolučné dediny, ktorých ľud sa vzbúril proti poriadkom predmníchovskej repub-liky.

Hrdinský Tokajík — pamätný fašistickou masakrou (dodnes žije Michal Medveď, ktorý sa s prestrele-nou hrudou prebral na hromade mŕtvych spoluobyvateľov).

Kraj plný histórie, no nielen revo-lučnej. O tej však nabudúce.

ILUSTROVAL FRANTIŠEK HÜBEL

Najmocnejší tvor na svete

ONDREJ ZIMKA

Ležali bratia svrčkovci v tráve, husličky pod hlavou položené. Hlavy ani guľičky mali obrátené do neba.

„Vieš, čo sa mi snívalo, Ilko?“

„Neviem,“ poškriabal sa za uchom Milko.

„Že som najmocnejší tvor na svete.“

„Ani by som nepovedal,“ usmial sa Milko.

Ilko skromne ležal v tráve. Očkom šibol na Milka.

„Nehovor nič, len sa pozri na oblohu! Čo vidíš?“

„Vidím oblaky,“ vypúľil oči Milko.

„A čo robia oblaky?“

„No, čo už môžu oblaky robiť? Utekajú!“

„Tak je! Utekajú! Ale pred kým?“ víťazoslávne sa posadil Ilko v tráve.

„A čo ja viem...“

„Utekajú, lebo sa boja mňa!“

„Teba?“

Svrček Ilko nestihol odpovedať, lebo sa v tom okamihu spustil hustý lejak. Najmocnejší tvor na svete sa rýchlo ukryl pod zelený list.

Pacient

B. KREKOTIN

Geňkovi sa zunovalo písať. Deň čo deň písať a písať!

Šikovne si skrčil prst, písanku vložil do lavice a sedí si, oddychuje.

Prišla k nemu súdružka učiteľka: „Prečo nepíšeš?“

„Nemôžem,“ hovorí Geňka. „Len sa pozrite,“ ukazuje skrčený prst.

Učiteľka pokrútila hlavou. „S tebou je zle. Po vyučovaní ťa musíme odvieť k lekárovi.“

Geňka sa zľakol. „Netreba,“ hovorí. „Prst sa i sám narovná.“

„Nenarovná sa!“ odporuje súdružka učiteľka. „Veď ani včera si preň nepísal.“

„Nie, iba dnes som preň nepísal,“ presvedča ju Geňka. „Včera som nepísal len tak.“

„Ako je to len tak?“

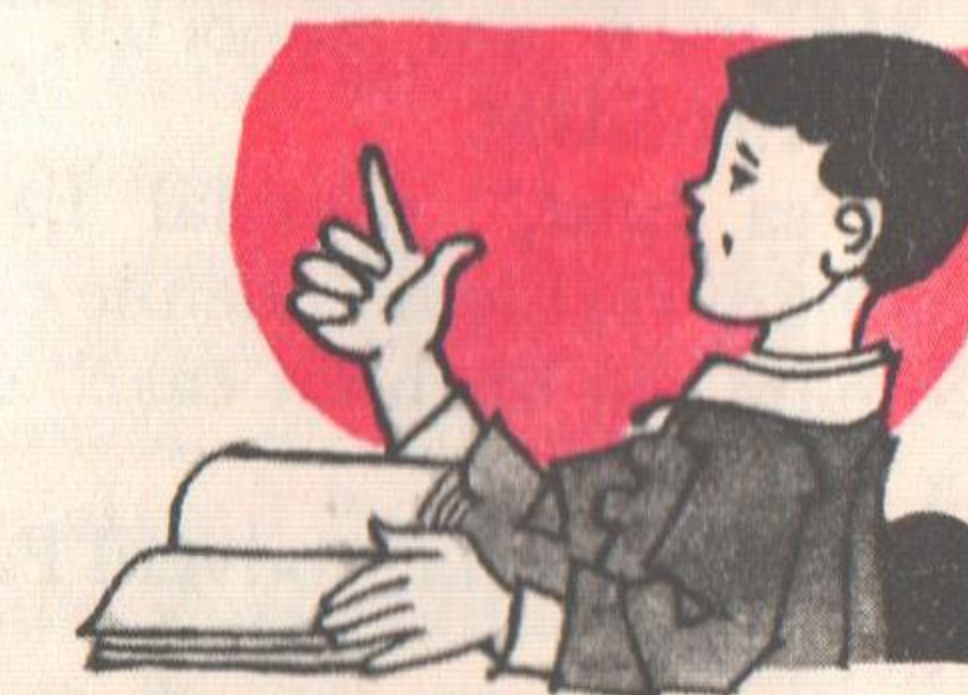
„Zlomilo sa mi pero, preto som nepísal.“

„Zaujímavé,“ hovorí súdružka učiteľka. „A mne sa zdalo, že i včera si už mal ten prst taký...“

„Aký?“

„No taký — skrčený!“

„Čoby,“ namieta Geňka. „Včera som ho vôbec nemal taký!“

„A aký?“

„Takýto!“ vystrel Geňka skrčený prst.

Vtom sa celá trieda rozosmiala, Geňka očervnel a rýchlo si vybral z lavice písanku.

PREL. H. SUCHÁ

Rozprávka o jeseni

RUDOLF DOBIÁŠ

Jeseň prebehla strniskami a zastala na lúke pod vrbou. V tráve sedeli deti. Ale jeseň ani nepočuli, ani nevideli prichádzať.

„Podme sa hrať,“ povedal Pavel.

„Aspoň nám rýchlejšie ubehne čas.“

„Prečo nám má ubehnúť čas?“ spýtala sa Marka.

„Lebo ho máme veľa,“ odvetil Pavel.

„Pod sa hrať.“

„Ale ako?“

„Niečo si vymyslíme,“ povedal Pavel

a začal premýšľať.

Vedľa Zuzky sedela Renáta.

„Zuzka!“ povedala Renáta ticho.

„Nevyrušujte ma!“ napomenul ich Pavel a úporne premýšľal.

„Ja viem peknú hru. Sama som ju vymyslela.“

„Akú?“ spýtala sa Pavel.

„Akú?“ spýtala sa Pavel.

„Akú?“ spýtala sa Pavel.

„Akú?“ spýtala sa Pavel.

„Akú?“ spýtala sa Pavel.

„Akú?“ spýtala sa Pavel.

„Akú?“ spýtala sa Pavel.

„Akú?“ spýtala sa Pavel.

„Akú?“ spýtala sa Pavel.

„Akú?“ spýtala sa Pavel.

Ako sme pestovali

Vyššie troch rokov sme už boli manželmi, ale nie a nie dostať byt. Nuž sme s mojou ženou Kamilou vyhútali, že si kúpime v Bratislave záhradu, postavíme si v nej maličkú chatku a že aspoň v lete budeme môcť mať svoj vlastný domov.

Bývať sme tam veľmi nebývali, lebo chatka bola naozaj malá. Keď sme si ju podľa vlastného vkusu zariadili, jeden z nej musel vyjsť, aby sa do nej mohol druhý dostať. Ale do záhrady sme zato radi chodili a od začiatku sme sa pustili do veľkého záhradníčenia.

Ja som z dediny, tak som v záhrade chcel mať zo všetkého, čo sme doma pestovali: zemiaky, paradajky, uhorky, mrkvu a kaleráb.

Moja žena Kamila vyrástla v meste, tak ma len vysmiala, či si myslím, že práve zemiaky, uhorky a mrkva je to najlepšie na svete.

„Zasadíme pomaranče, banány a figy,“ povedala.

Musím priznať, že sme sa preto trochu aj poškriepili, lebo ja mám veľmi rád mrkvu. Ale napokon som musel súhlasiť. A aby som aj ja mal radosť, moja žena Kamila mi trochu mrkvy zasiať dovolila.

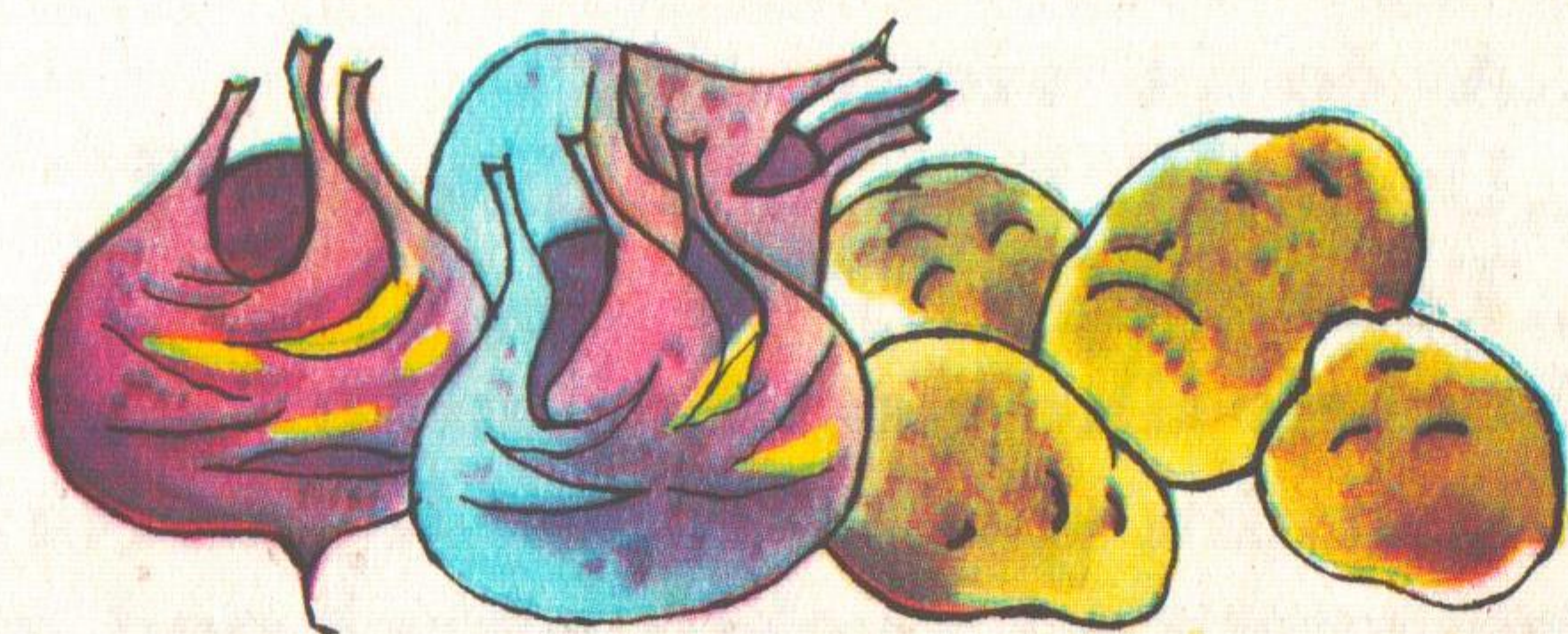
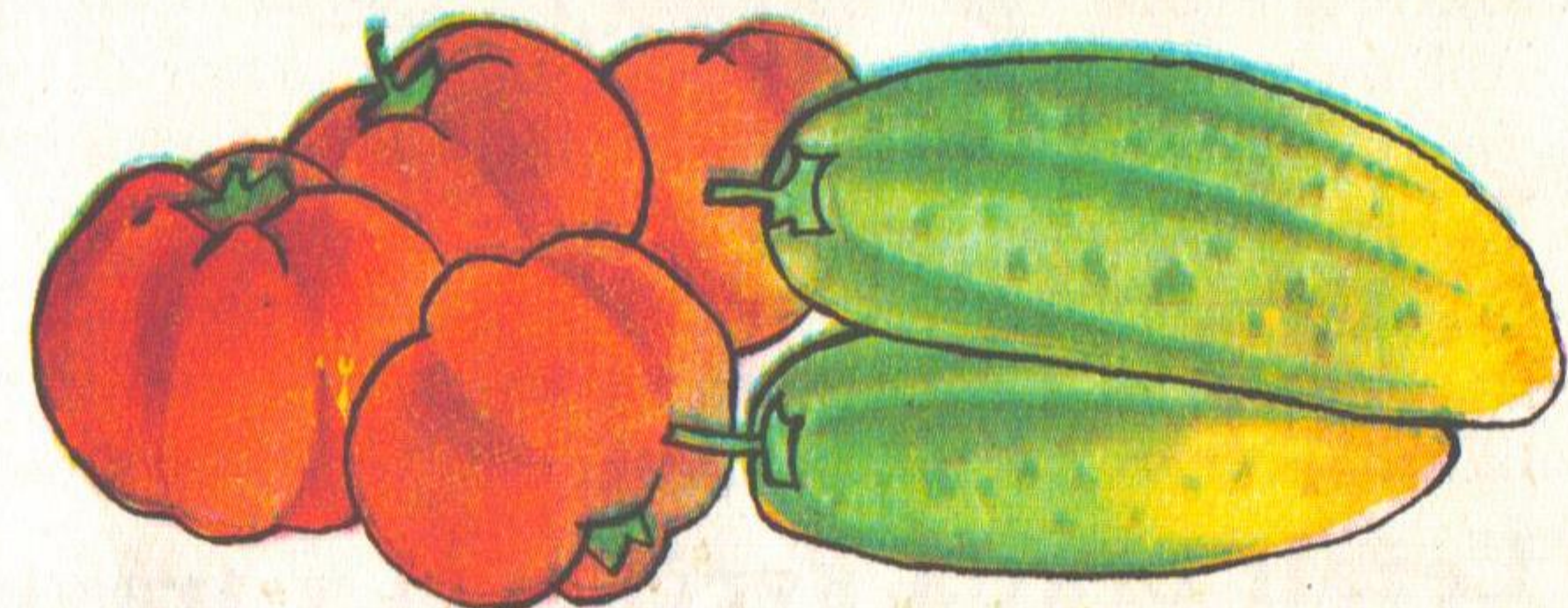
Jadierka pomarančov a fig bolo ľahko zasiať. Ale s banánmi sme už mali trochu starostí, lebo tie jadierka nemajú. Nakoniec sme zasadili celé banány.

Chceli sme zasiať celé. Ale mojej žene Kamile banánov bolo ľúto, a tak si z každého trochu odhryzla.

Zasiali sme, posadili a polievame a polievame, aby nám čo najlepšie všetko rástlo. O mesiac boli hriadky krásne zazelenané a my sme sa tešili. Každý večer sme si rozprávali, ako si v lete pochutíme. Boli by sme sa tak iste ešte dlho tešili, ale prišiel čas okopávať, a my sme nikdy pomarančovník, banánovník ani figovník nevideli, tak sme ich nevedeli rozoznať od buriny.

Na mrkve sme si už aj pochutnávali, ale okolo ďalších hriadok sme iba obchádzali a čakali, kedy pomarančovníky, banánovníky

a figovníky porastú, aby sme ich rozoznali. Možno by sme ich obchádzali ešte dodnes, keby sme sa pri tom znovu nepoškriepili.

„Z tých banánov nebude nič, lebo si z nich poodhryzala a také nahryznuté nevyrastú,“ povedal som žene.

Žena vraví, že vyrastú, ja že nevyrastú. Aby z toho nebola zvada, povedali sme si, že sa na to spýtame odborníkov.

Zašli sme do poradne pre ovocinárov a záhradkárov. Ale to sme radšej dodnes mali čakať na pomaranče, banány a figy z našej záhrady, alebo si ich jednoducho kúpiť v obchode.

samé dobré veci

V živote som ešte nevidel tak sa smiať človeka. Pre ten smiech nám nevládal povedať ani súvislého slova, ale my sme hneď vedeli, na čom sme.

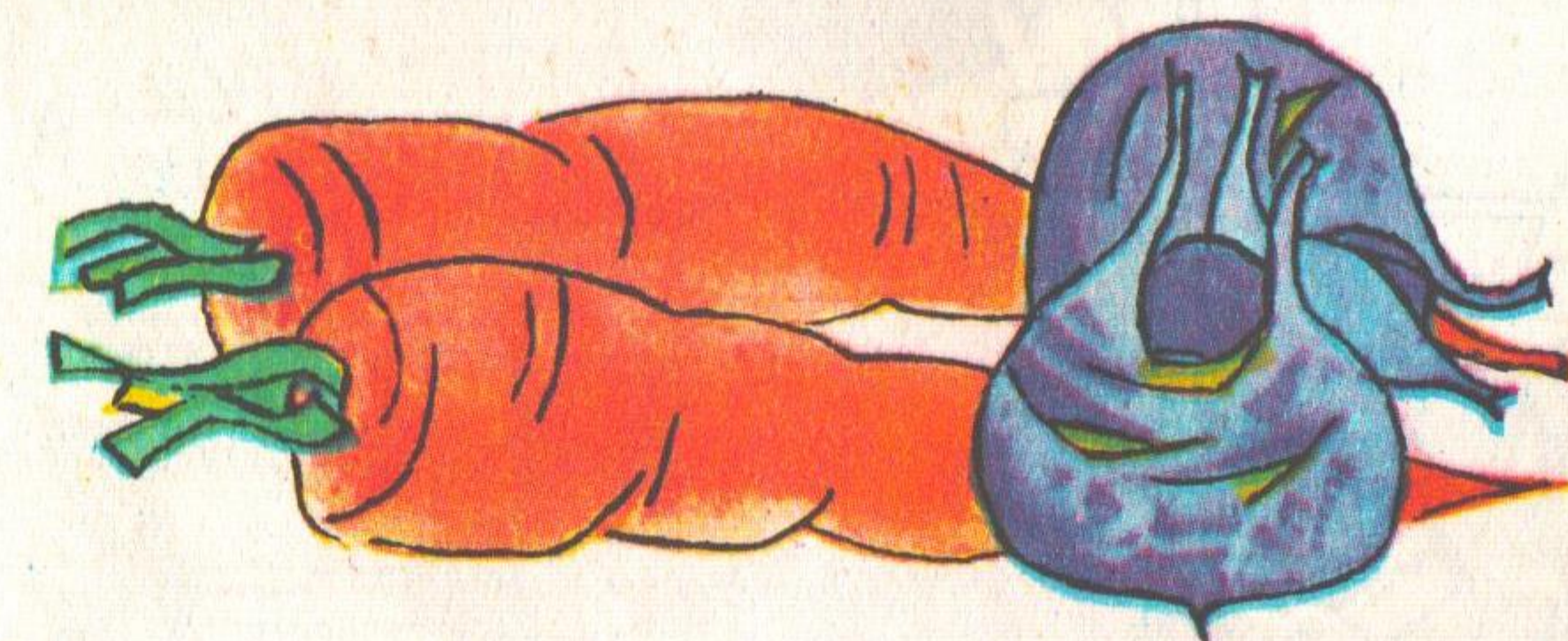
Takí sme boli z toho všetkého popletení, že keď sme sa vrátili do záhrady, namiesto pomarančov, banánov a fig sme všade vysiali mrkvu.

Už ju ani cítiť nemôžem. Všade, kam sa v záhrade pozriem, samá mrkva, ani čo by sme boli nejaké zajace.

Moja žena Kamila sa pre to cíti trochu vinná, a tak len čo príde do záhrady, vykope za košík mrkvy a stále ma vynukuje:

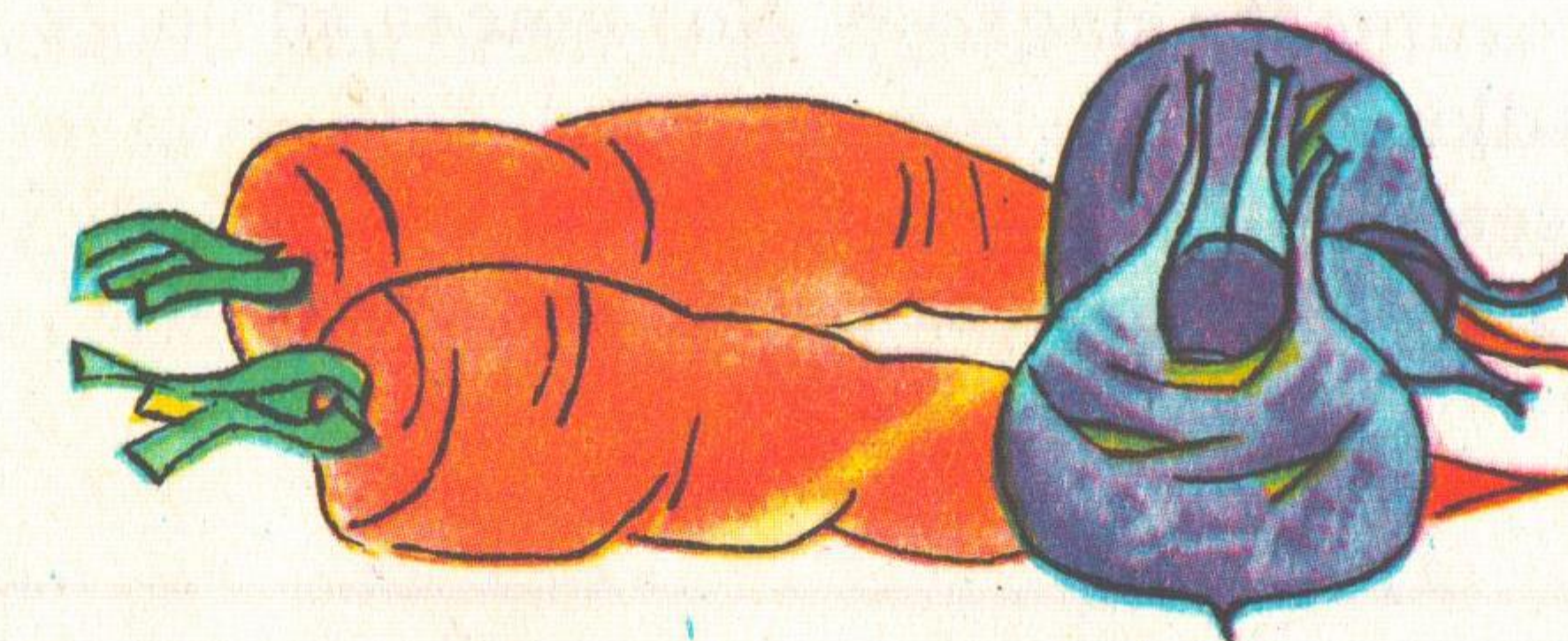
„Mal si pravdu, mrkva je veľmi dobrá a zdravá.“

A keď som odmietol mrkvu, žena bola nešťastná a nechcela jesť ani ona. Možno by som z tej zdravej mrkvy bol aj ochorel, keby som neprišiel na to, že mrkvu možno nenápadne zakopať do zeme, aby to žena nezbadala.

Ale prišla nová jar. Do záhrady sme už zasiali všeličo, avšak na mojich hriadkach znovu vzišla iba zakopaná mrkva. Najprv som sa zľakol, že žena mi teraz príde na to, ako som to jedol tú svoju mrkvu. Ale keď som sa pozrel na hriadky, ktoré obrábala ona, vidím, že tie sú také isté — samá mrkva.

Tak som sa tomu potešil, že som znovu dostal chuť na mrkvu. A teraz ja ponúkam svoju ženu Kamilu, a keď už nechce jesť, rozprávam jej, aká je mrkva dobrá a zdravá.

JURAJ
KOVÁČ

„Nebudete sa mi smiať?“ spýtala sa Renáta.

„Nie,“ odvetil Pavel a pozrel na Zuzku.

„A budeme sa môcť hrať všetci?“ spýtala sa Marka.

„Všetci,“ odvetila Renáta.

„Je to teda aj hra pre chlapcov,“ povedal spokojne Pavel.

„Tak už povedz, ako sa to hrá!“ súrila Zuzka.

„Jednoducho,“ povedala Renáta a vstala. „Budeme sa hrať na jar, leto, jeseň a zimu.“

„Ja budem jar,“ skríkla Marka.

„Počkaj,“ povedala Renáta. „Jar bude ten, kto je najmladší.“

„Tak budeš jarou ty,“ povedala Zuzka Renáte.

„A čo budem ja?“ spýtala sa Marka.

„Ty budeš jeseňou, lebo si staršia ako Zuzka. Pavel bude zimou, lebo je najstarší.“

Pavel si vyhrnul golier na kabáte.

„Tak je to rozdelené,“ povedala Zuzka. „Ja budem letom. A čo ďalej?“

„Každý z nás pôjde k vrbe a tam predvedie svoju úlohu.“

„Môže aj spievať?“ spýtala sa Zuzka.

„Môže.“

„Kto začne?“ spýtala sa Pavel.

„Zima,“ povedala Renáta, lebo chcela dať Pavlovi prednosť.

„Prečo zima?“ spýtala sa Marka.

„Pretože je zima,“ povedal Pavel a pobral sa k vrbe.

Zachumlal sa do kabáta, dúchol si na ruky, akoby ho oziabalo, poskakoval a hovoril:

„Volám sa zima. Volakam skry ma! Dám ti za to ľad. Ľad je môj pán brat.“

Fujavica je mi sesternica. Fííí,“

zafujakoval Pavel a pribehol k dievčatám. Zuzke priložil prsty na tvár a

tej sa naozaj zazdalo, že ich má studené ako ľad. Potom sa Zuzka zasmiala.

„Nevidali takú zimu,“ povedala Marka.

„Teraz pôjdem ja,“ povedala Renáta a rozbehla sa k vrbe. Tam sa zohla,

akoby v tráve zbierala kvietky. Hovorila: „Ja som jarný kvietok, sneženka. Jar si ma dá do vienka. Slnko

svieti, slnko žiari. Ja som prvým

poslom jari.“ Renáta sa zakrútila, pobehla k vrbe a pod vrbu položila kyticu. Zuzka nadšene zatlieskala. „Ja nechcem byť posledná,“ povedala Marka.

„Ale teraz bude predsa leto,“ povedala Zuzka.

„A prečo nebola posledná zima?“

„Pretože jeseň prichádza po lete.“

„Ale aj zima po jeseni,“ povedala Marka a urazila sa.

„Pozri, si hru,“ povedal Pavel Marke.

„Nevídali! Takých hier vymyslím aj desať.“

„Tak vymysli.“

„Aj vymyslím, ale nie pre vás.“

Renáta sa posadila do trávy a začala fňukať.

„Neplač,“ prihovoril sa jej Pavel.

„Zuzka, choď!“

„Ale ja sa nebudem hrať,“ povedala Marka.

„Nemusiš,“ povedal Pavel. „Zuzka, choď!“

Zuzka pod vrbou kosila obilie, viazala a mlátila ho, vláčila vrecia plné zrna a potom sa hodila do trávy ako do vody. Plávala v tráve a spievala: „Vodička hlboká a ja modrooká. Hlboká vodička, no ja som malička. Vodička má očka modré, bude mi v nej veľmi dobre.“

Kým Zuzka dospievala, Marka odišla. Vo vetre jej viali dlhé vlasy, akoby ju chceli pridržať.

„Nemáme jeseň,“ povedala Renáta.

„Nič to,“ povedal Pavel.

Jeseň, ktorá až dovtedy bola schovaná za vrbou, prebehla k rybníku a vyškrabala sa na stromy. Schytil sa vetrík a striasol prvé žlté listy. Vysoko nad dedinou sa vzniesol šarkan.

„Pozrite!“ povedala Zuzka a ukazovala na šarkana. „Jeseň!“

„Nemusi sa s nami ani Mara hrať,“ povedala Renáta, ktorej bolo ľúto, že Marka pokazila jej hru.

Jeseň sedela na stromoch a bola rada, že deti hru dohrali.

„Podme na hrušky!“ rozhodol Pavel. Utekali cez lúky do humna, šarkan im preletel nad hlavami, pomaľovaný tými najpestrejšími farbami, akoby to bola sama jeseň.

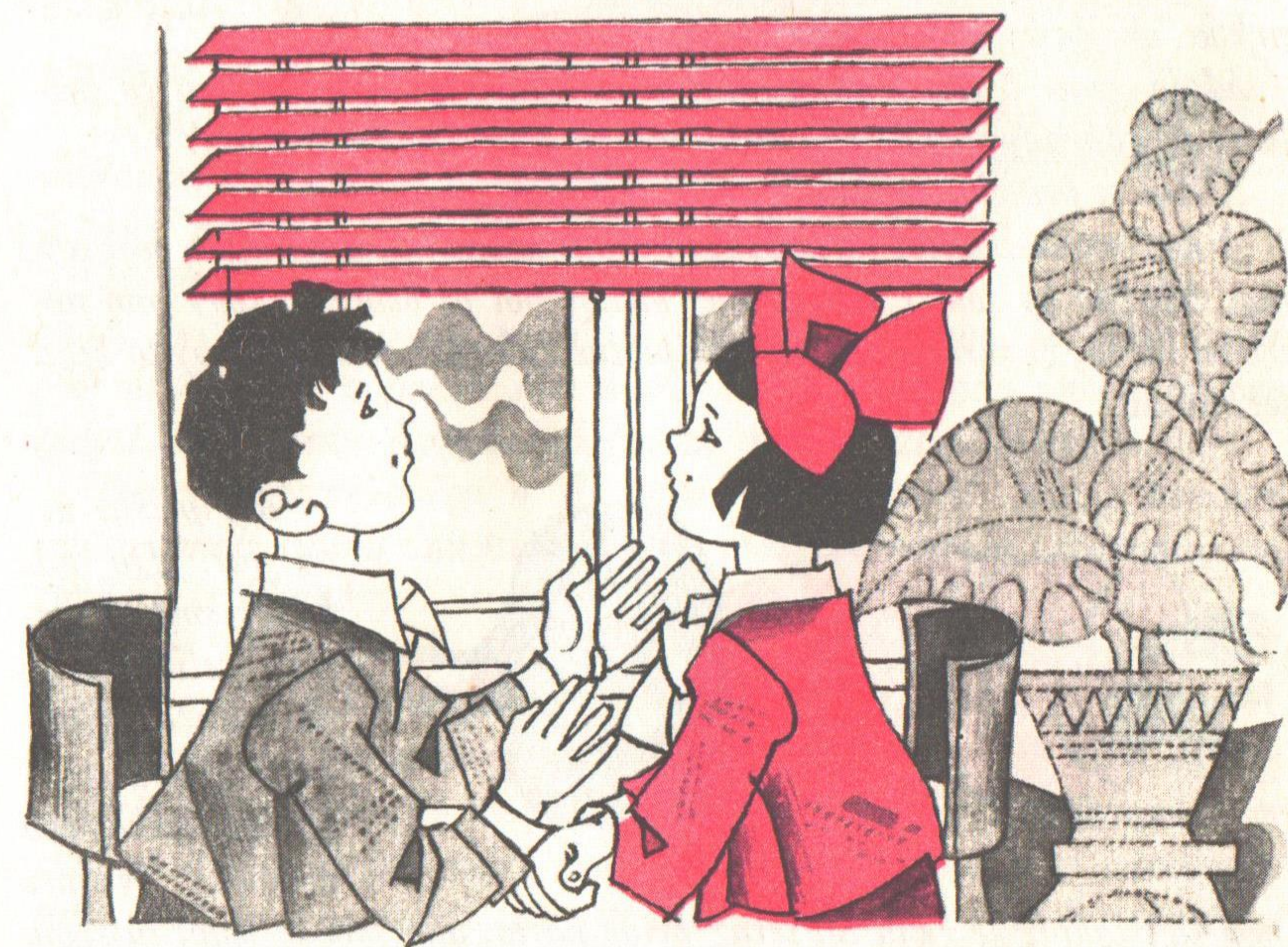
Žalúzia

NINA
LINOVÁ

Otec každý deň sľubuje, že kúpi žalúzie. Mama mu už neverí.

Aké je to pekné slovo — žalúzia. Keď ho vyslovíš, akoby si otváral čarovnú skrinku. Lenže čo znamená? Mama povedala, že sú to záclony, a otec, že je to hudobný nástroj divých afrických kmeňov, podobný rapkáču.

„Povedali mi, že ich dnes dostanú,“ obrátil sa otec k matke.

„Večer sa s nimi môžu pohrať, pravda, ak si to zaslúžia.“ A odišiel.

Počkáme do večera, rozhodli sme sa so sestrou. Na ulici mi Nina povedala: „Klamú nás. Určite to bude niečo ako želé.“ Vždy jej chodia po rozume len sladkosti. No i mne sa zdalo, že tu čosi nie je v poriadku.

Na ulici už boli všetci kamaráti.

„Mne kúpili žalúzie,“ hneď som sa pochválil. „Neveríte?“

„Prečo ich teda nemáš obuté?“ zadivil sa tučný Saška a pozrel mi na nohy. Ostatní urobili to isté.

„Prečo by si ich už teraz obúval,“ povedala Nina, „veď ešte nie je jeseň.“ Všetci zmĺkli. Len Sorokin odvetil: „Ja tiež dostanem, a ešte krajšie...“

Chceli sme hrať futbal, ale vyšla teta Polina s ohromným košom bielizne, a tak sa chlapci pobrali na hrádzu. Ninu som so sebou vziať nemohol a sama nechcela zostať na dvore ani za nič. Pomohol som teda tete Poline natiahnúť šnúru od odkvapovej rúry ku kôlni. Nina medzitým rapoce: „Mne a Seriožovi kúpili žalúzie. Máme ich už doma. Sú celé žltučké.“

„Ale, ale,“ zasmiala sa teta Polina. „To iste otecko. Minule, pozerám, akýsi kvet v kvetináči nesie. A tieto, hovoríš, sú pekné žltučké?“

„A ešte aké pekné,“ zdôraznila Nina. „V izbe máme teraz hotovú záhradu. Pravda, Serioža?“

V ten deň prišiel otec domov zavčasu, skôr ako mama, a priniesol niečo zvinuté. Nemohli sme sa dočkať, kým to rozbalí. Boli to, pravdaže, žalúzie, ale celkom nezaujímavé. Otec ich zavesil na okno, tak ako sa vešajú záclony, a my sme rad-radom potiahli za šnúru. Tenké doštičky žalúzií sa raz poskladali, raz rozťahli ako harmonika. Chvíľu vidíš na ulicu, chvíľu nie. To je všetko.

„Zjedz si svoje želé!“ povedal som Nine a vybehol som na ulicu, aby som priviedol kamarátov k nášmu oknu.

„Pozri,“ obrátil som sa k tučnému Saškovi, „toto sú žalúzie. A ty si si vymyslel akési topánky, dobre že nie galoše.“

Deti sa Saškovi smiali, a najviac Sorokin, hoci ten sa, mal najmenej čo smiať. Saška, akoby sa nič nestalo, povedal: „Nevídali. U nás na dedine máme krajšie, so srdiečkami. Ale nie tieto, akože sa volajú, ale okenice.“

Deti sa opäť rozosmiali, ale ja som sa zrazu zahanbil, akoby sa boli smiali i mne. Celý večer som sa snažil nepozerať na okno. Mama bola veľmi spokojná. Dovolila Nine poťahovať šnúru a hovorila, že teraz už nebude do izby tak pražiť slnko a vôbec, bude tu príjemnejšie.

Ráno som sa prebudil prvý. Najsamprv som si myslel, že ešte spím a vo sne vidím zámok zaliaty jasným ružovým svetlom. Červenkasté záblesky križovali tmavý nábytok, podivným svetlom sa trblietalo sklo a nado mnou na celej stene sa vo vetre kolísala plachetnica so zlatými pásikmi na plachtách. Pozrel som sa na okno, potom na spiacu Ninu a všetko som pochopil. „Žalúzia,“ povedal som opatrne a zdalo sa mi, že som otvoril čarovnú skrinku.

ZLATA DŇŇOVÁ

Otázka

Spýtali sa háje:

Čia je húska, čia je?

Moja, kričí líška.

Podte so mnou, ohrada je nízka.

Čia je kaluža?

Kaluža, barina, čiže si?

Marina!

Ledva na dvor vkročí, hupky do mňa skočí.

PREL. K. SLOBODNÍKOVÁ

Zakopaný meč

J. C. HRONSKÝ

V kláštore pod Zoborom, ktorý kráľ Svätopluk pred niekoľkými rokmi bol zbudoval, mnísi práve zažívali sviece a zatvárali brány, lebo sa už hodne večerilo, keď tu na kláštorskú cestu dostal sa osamotený jazdec. Jazdec niesol sa na krásnom koni, ale kôň už bol veľmi ustatý; bolo vidieť na ňom, že prekonal veľmi dlhú cestu. Ani sám jazdec nebol inakší, zmorený bol od dlhej jazdy, hoci bol mocný chlap a badať bolo, že naučený je sedávať na koni.

Pripásaný mal krásny dlhý meč; hoci sa stmievalo, rukoväť meča jednak zablysla sa často, lebo bola zlatá, vykladaná drahými kameňmi.

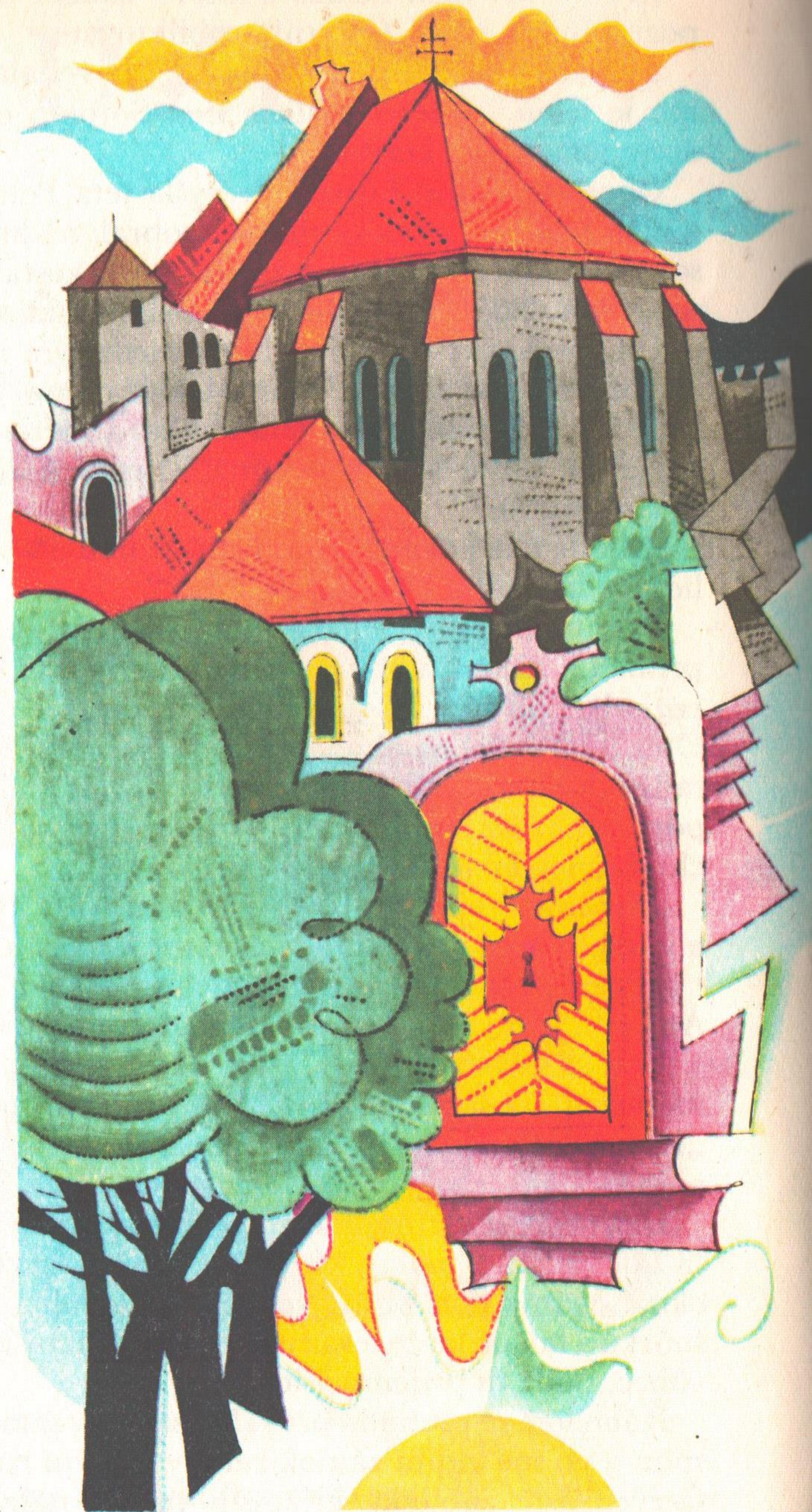
Brána kláštora bola už zatvorená, keď jazdec zastavil svojho koňa pred ňou. Zabúchal teda čízmou na vráta, nezosadnúc z koňa, až kým jeden z mníchov nenazrel cez oblok.

„Bratia, jazdec stojí pred bránou, iste kráľovský posol, musíme ho vpustiť,“ povedal mních.

Ale keď otvoril bránu, pred vrátami nebol nikto.

Jazdec v tie časy bol už za kláštrom na horskej ceste a popoháňal svojho koňa, aby sa čím hlbšie dostal do hory, pokým ukážu sa hviezdčky na oblohe. Keď sa dostal jazdec na malú odľahlú čistinku, kde ľudská noha sotva kročila, zosadol z koňa, priviazal ho k starému dubu a začal rozkladať oheň. O chvíľu skúdolil sa dym a raždie sa rozohorelo.

Pri svetle vavry bolo iba vidieť, že jazdec nie je poslom, ani obyčajným pútnikom. Drahé šaty priliehali na statnú postavu, rúbenie a

NITRIANSKY HRAD

Pod menom Nitrava je Nitra známa už na úsvite našich národných dejín. V 9. storočí bola sídlom kniežata Pribinu a iných veľkomoravských kniežat. Jej kamenný hrad, ktorý vznikol v 13. storočí, mal chrániť celé Ponitrie pred nájazdami nepriateľa. Túto úlohu hrad splnil predovšetkým roku 1241, kedy odolal tatárskemu vpádu. Neskôr ho však dobyli a vyplienili rozličné vojská domácich

i cudzích vojvodcov. V polovici 17. storočia sa ho zmocnili i Turci.

Neustálymi bojmi a prestavbami stierala sa prvotná podoba hradu. Koncom 17. storočia postavili okolo neho silné opevnenia s plošinami pre delá. K jeho poslednej veľkej úprave došlo v prvej polovici 18. storočia. Vtedy hrad dala cirkevná vrchnosť prestavať na honosný palác. Dnes je v jeho časti umiestnený Archeologický ústav Slovenskej akadémie vied.

pod Zoborom

sponka plášte blyštala sa, ba aj ostrohy mal pozlátené. Sotva rozohorela sa jedna vatra, o niekoľko krokov rozložil druhú a dlho stál medzi dvoma ohňami ako socha so skríženými ramenami, iba kedy-tedy zatriasli sa mu vlasy, čo padali mu až na plecía.

Pred svitaním, keď vyšla zornička, priviedol koňa medzi dva ohne a tam ho zaklal.

Meč a všetky drahocennosti zo seba zahrabal hlboko pod pahrebu, a keď vrcholec Zobora pozlátilo slnko, ako obyčajný pútnik vracal sa ku klášturu.

„Otvorte, prichodí priateľ, pútnik bez zbrane!“

„Čo si žiada u nás náš priateľ?“ pýtali sa mnísi.

„Chcem byť vašim bratom a ostať medzi vami.“

Mnísi otvorili mu vráta, ale dlho sa radili, či prijať ho medzi seba.

Predložili mu posvätné knihy; vysvitlo, že je veľmi múdry, i prijali ho onedlho za brata.

A dlho tam žil, až obeleli mu vlasy.

Iba keď umieral, prezradil mníchom:

„Ja som kráľ Svätopluk.“

A hneď i dokonal.

Traja mnísi, čo to počuli, akoby onemeli, nepovedali viac slova, iba veľký smútok rozkázali po celom kláštore, a keď sedem ráz zapadlo slnko, tí traja vyniesli v čistom plátne obaleného kráľa Svätopluka a niesli ho, niesli, až kým nedošli na samé temeno Zobora.

Tam uložili ho do hrobu z kresaného kameňa.

Nad hrobom nespravili mohylu, iba plošký biely kameň uložili na to miesto.

Na kameni všetci traja prisahali, že nezradia nikomu, koho tu pochovávali, keď taká bola jeho žiadosť.

I nikto nevedel, koho pochovali mnísi na temene Zobora, iba keď Svätoplukov národ viedol vojnu za svoju slobodu, ľudia počuli zavše čudný cvengot spod zeme okolo Zobora.

To vtedy vždy zacvendžal Svätoplukov zakopaný meč.

A keď nájde sa kedykoľvek smelý junák, čo

za hlasom pôjde hľadať meč, ľahko môže ho nájsť, a potom smelo môže viesť slovenský národ do boja, zvíťaziť i nad najväčším nepriateľom.

Ba mnohí naši hrdinovia ho už vraj i našli, i víťazili, a po víťazstve zasa uložili ho naspäť na neznáme miesto, aby vždy mohol zacvendžať, keď sloboda Svätoplukovho národa bude ohrozená.

Do Tramtárie

MIROSLAV VÁLEK

**Traja múdri idú do Tramtárie,
spievajú si tri kapustné árie:**

**Tramtará!
Jedzte kyslú kapustu, je zdravá!
Jedzte zdravú kapustu, je kyslá!
Zdravte kyslú kapustu, je jedlá!
Každá správna kapusta je
kapustová!**

**Tramtará!
A znova:**

**Traja múdri idú do Tramtárie?
Spievajú si tri kapustné árie?
Možno sú to trochu iné slová,
no každá tá ária je kapustová.
Tramtará!
A znova:**

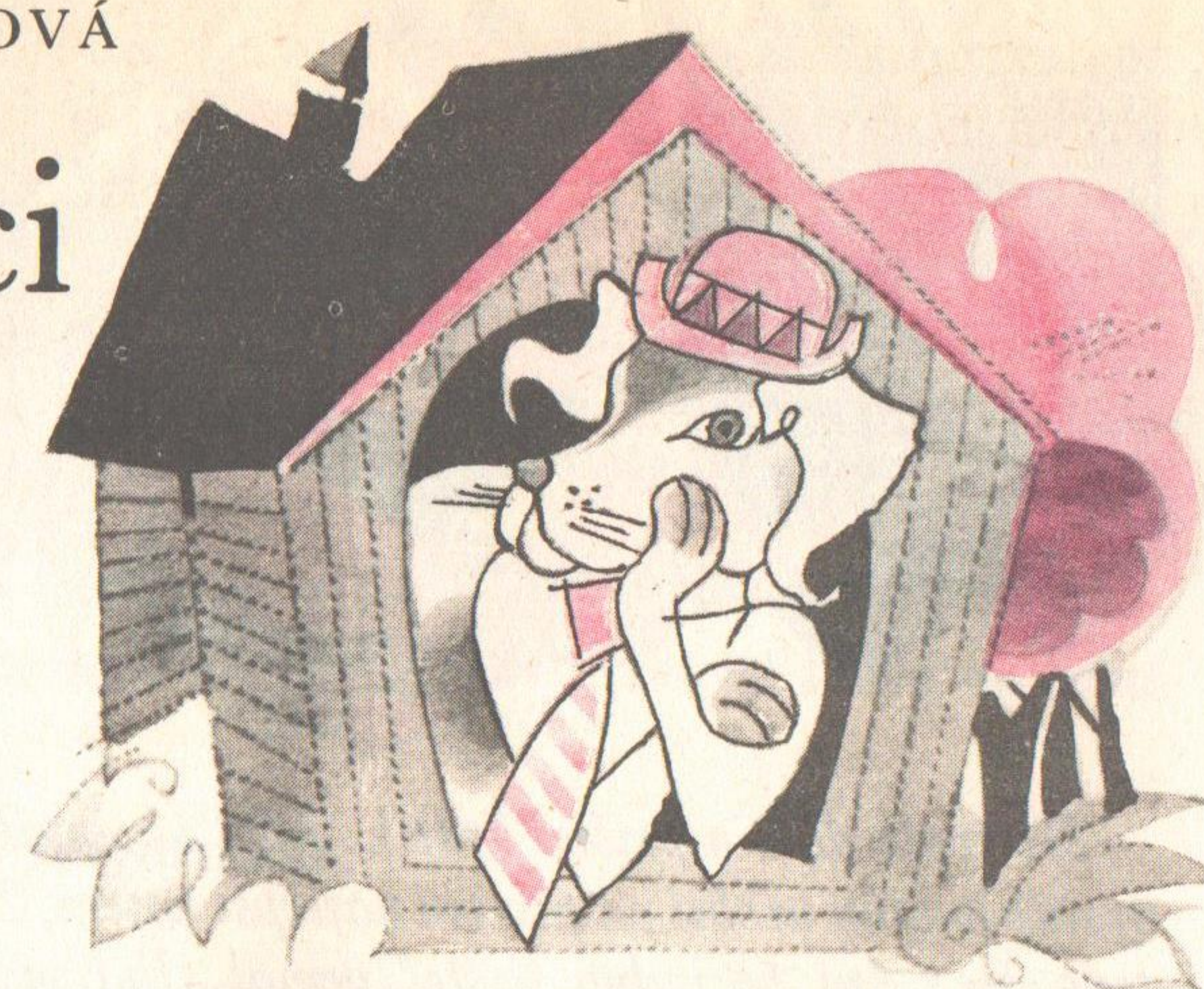
**Traja múdri idú do Tramtárie,
spievajú si tri kapustné árie.
Nespievajú.
Mlčí stredný,
mlčí pravý
a mlčí aj ľavý.
Akáže to bola vlastne ária?
Tramtará!
Tramtária!!
Tramtarárija!**

Čudujú sa tri kapustné hlavy.

BLANKA JIRÁSKOVÁ

Domáci pán pes

Jeden pes mal veľký dom. Bolo mu v ňom samému smutno, preto vyvesil na dom cedulku:

Prijme sa veselý nájomník.

Hneď na druhý deň sa k nemu nastahovala kačka. Veselá bola, len čo pravda! Od rána do večera jej zobák išiel ako po masle. Ale také špinisko svet nevidel. Nanosila do domu plno blata, a nič po sebe neuložila.

„Takto sa to ďalej nedá, milá pani kačka, pozrite sa, ako ste mi zašpinili dom,“ dopálil sa raz pes.

„Nonono, trochu smetí,“ urazila sa kačica a s pyšne vystrčeným zobákom odišla. Pes mal celý týždeň čo robiť, aby dal dom do poriadku. Ale o pár dní vyvesil na dom znova cedulku:

Prijme sa čistotný nájomník.

Prvého prifrčal stahovací voz s mačkou. Čo tá len mala vecí... Postel s páperovými perinkami, toaletný stolík so všelijakými mastičkami a vodičkami, kolovrátok, remosku na myšacie pečienky a všeličo iné. Čistotná bola — všetka česť. Ale inak to bola falošnica falošná. Do očí stále pán domáci sem, pán domáci tam, ale po susedoch psa ohovárala na hanbu svetskú. Jedného dňa pes povedal mačke:

„My dvaja si, pani mačka, nikdy nebudeme rozumieť. K tridsiatemu máte výpoveď.“

„No dovoľte,“ rozčúlila sa mačka, „čo sa ja len narobím, celý deň pradiem, div sa kolovrátok nerozletí, a teraz mám vyhodit peniaze za stahovanie!“

Pes zaplatil mačke stahovanie, a o nejaký ten dníček visela na dome nová cedulka:

Prijme sa úprimný nájomník.

ŠTEFAN MORAVČÍK

Šašo Šušu

**Malý šašo Šušu v šáši
klame žaby, až sa práši.**

**Vraví žabám, aby bystro
navštívili vodné bistro,**

**že tam morská panna od rána
pečie pre nich kus bociana.**

**Šepkajú žaby šušušu
a Šušu klame o dušu.**

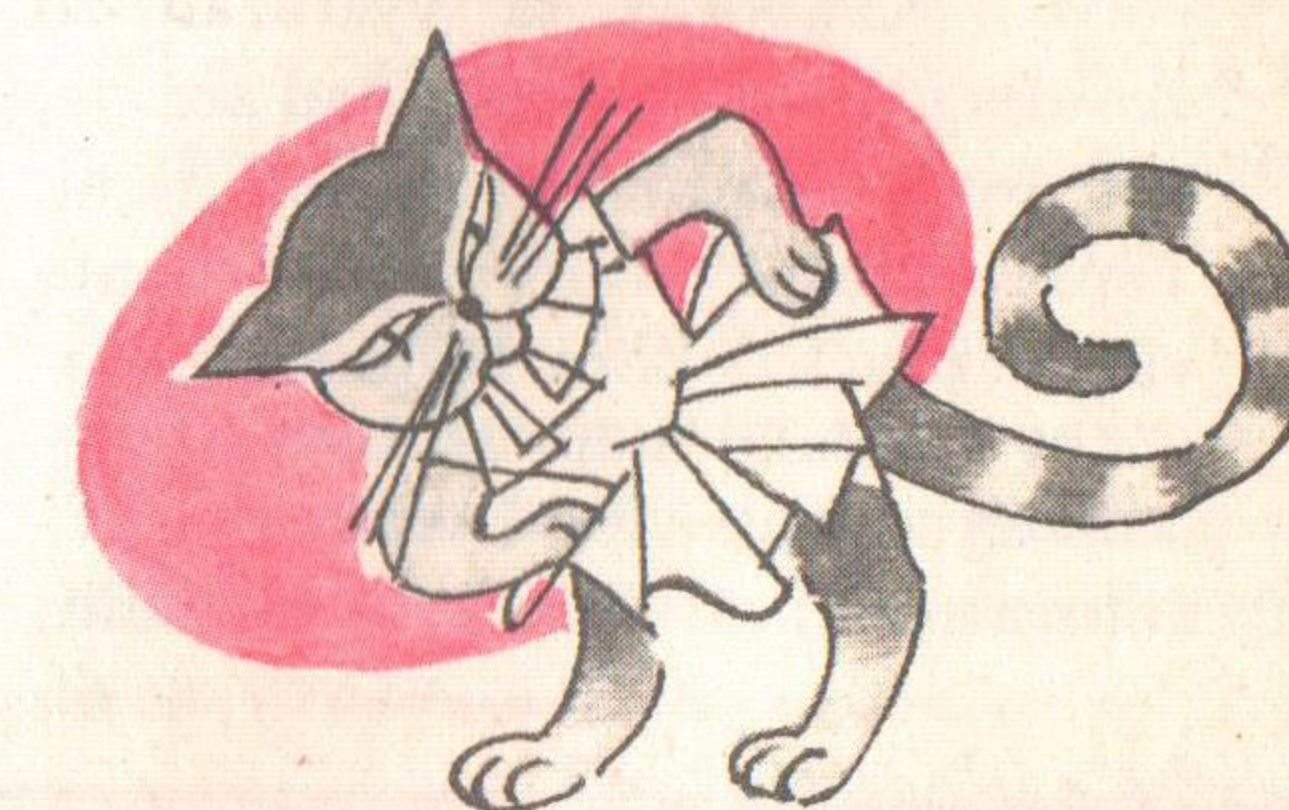
Tralalákačka

**Tralalákala tralalákačka Kača
na tralalákača:**

**„Trala-lalá, trala-lalá,
suknička mi je už malá.“**

**Zatralalákal tralalákač
tralalákačke:**

**„Keď ti je malá,
tak ju hoď mačke.“**

3×prečo ???

Prečo býva v jeseni ráno hmla?

V jeseni, keď je babie leto, vzduch takmer neprúdi. Cez deň je teplý (ohrieva sa od pôdy), v noci najmä nad ránom je studený. Rozdiel teplôt je veľký, aj 20°. Teplý vzduch udrží v sebe viac vlhkosti ako studený, v studenom vzduchu sa vlhkosť ľahšie zráža. V teplom dni je vzduch čistý, priehľadný, hoci obsahuje aj značné množstvo vodnej pary. Nad ránom vzduch veľmi ochladne a nestačí v sebe udržať všetku vlhkosť. Časť vodnej pary sa vyzráža — na listoch ako rosa, vo vzduchu ako hmla. Ako sa k poludniu vzduch otepľuje, hmla sa rozpúšťa.

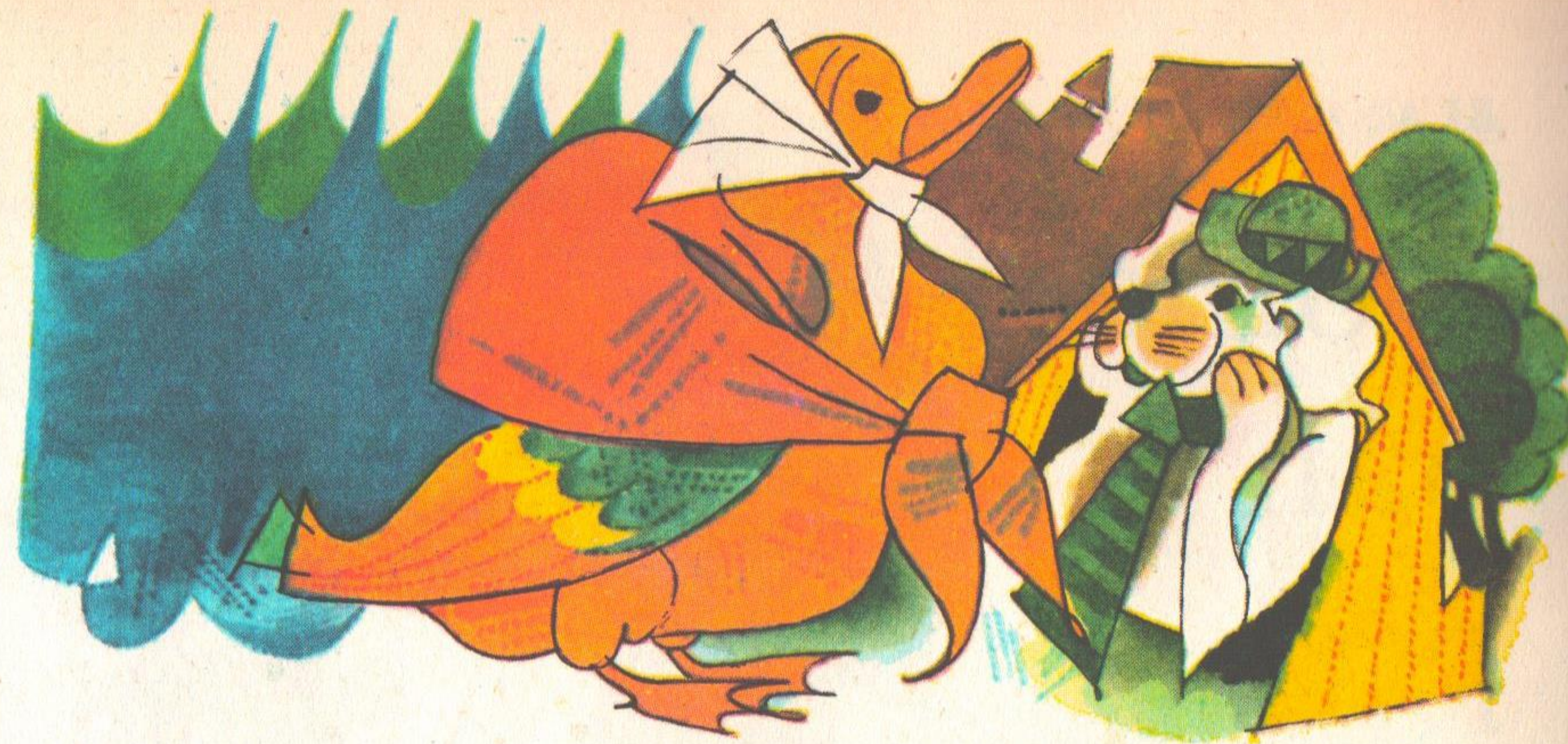
Prečo je pred búrkou dusno?

Dusno cítime vtedy, keď sa pot z tela nemôže odparovať. Pred búrkou je zvyčajne vzduch veľmi vlhký. Je nasýtený vodnou parou; ďalšiu vlhkosť nepriberá. Pot vyrazí z pórov von, ale voda sa neodparí, lebo nasýtený vzduch ju už neprijme. Pot steká po tele, zalepí póry a telo sa väčšmi prehrieva. Ľudia sa cítia malátni, zle sa im dýcha, telesná teplota stúpa. Hovorí sa — je dusno, bude búrka. Len čo sa vlhkosť zrazí do oblakov, okolitý vzduch „vyschne“. Hneď sa dýcha voľnejšie. Pocity dusna zmizol, ale sa už začína búrka. Preto po búrke skoro vždy máme svieži pocit.

Prečo prší dážď v kvapkách?

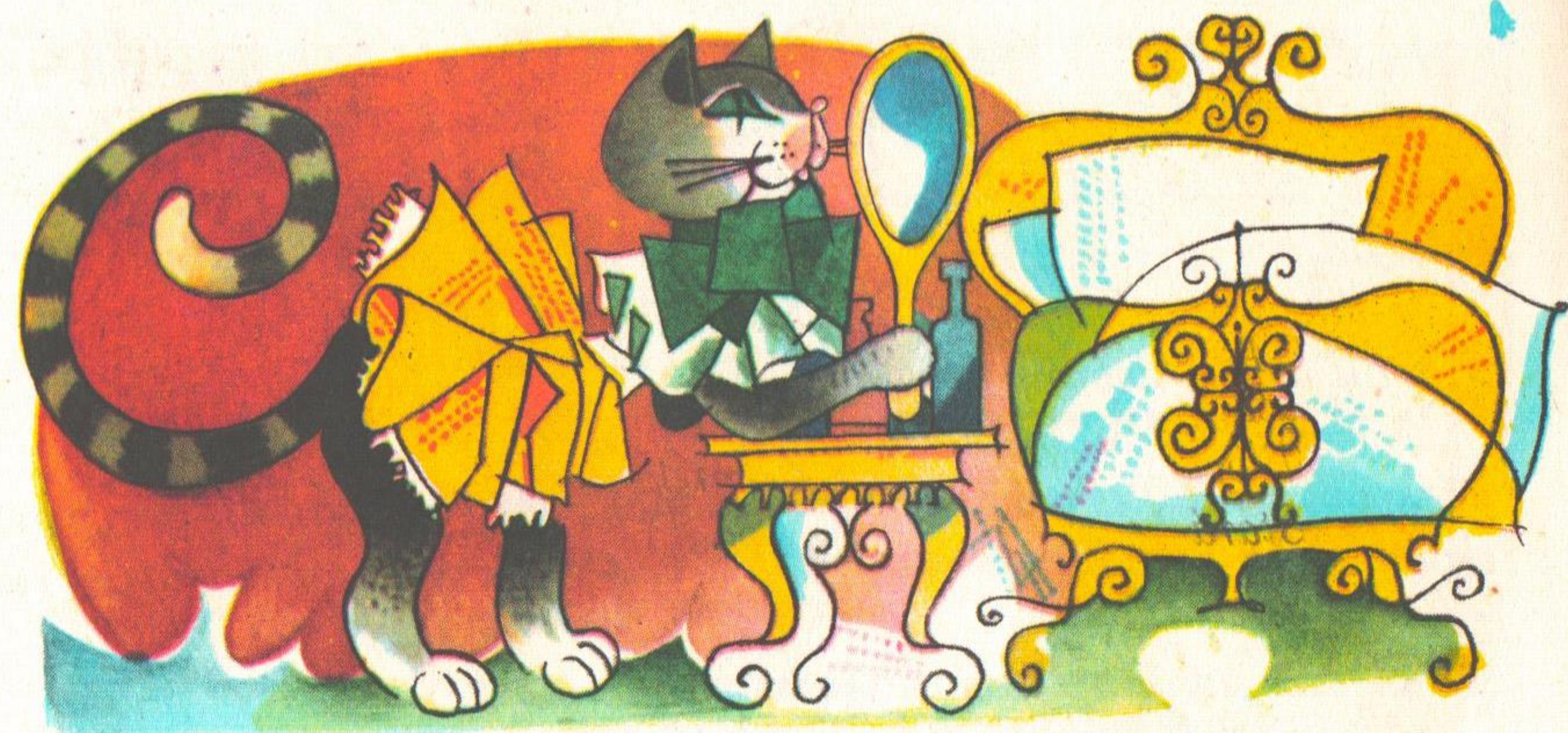
Už v oblaku je voda v podobe kvapiek; oblak je vlastne visiace nesmierne množstvo drobných kvapôčok. Kvapôčky sa vyzrážajú zo vzdušnej vlhkosti, vysoko nad zemou, tam býva chladnejšie ako pri zemi. Teplé vzdušné prúdy vyniesli tento vlhký vzduch dohora. Najmenšie kvapôčky v oblaku majú asi štyri stotiny milimetra. Najväčšie kvapky sú až 7-milimetrové; väčšie by sa už rozpadli.

I. Č.

Netrvalo dlho a prišiel králik. Mal úprimné oči a svojim skromným vystupovaním urobil na psa ten najlepší dojem. Nijaký boháč to nebol, to teda nie. Ani poriadnu posteľ nemal. Iba matrace napchané trávou, vyplznutý kožuch na leto, pár žuvačiek, a to bolo všetko.

Úprimný nájomník ten králik bol, to sa musí uznať. Čo na srdci, to na jazyku. Úprimný, ale hlučný. Dupotal po celom dome ako slon. A keby

len vo dne. Ale ktovie prečo dupotal i celé noci. Úbohý pes ani oka nezažmuril. „Pán králik, čo vy narobíte rámsu,“ povedal raz nahnevany pes.

„Ale, pán domáci, ved ste hľadali úprimného nájomníka a o dupotaní nebola reč,“ odpovedal smutný králik. Naložil matrace, kožuch, ožuvané žuvačky na tragač a odišiel. Tri dni trvalo, kým sa pes poriadne vyspal, ale potom sa zjavila na dome ďalšia cedula:

Prijme sa slušný nájomník.

O hodinku prišla myš s kočíkom. Vytiahla z neho tri myšuriatka. Boli to skutočne veľmi dobré dievčatká, celé po mamičke. Aj ony boli také tichulinké. Pes bol spokojný a bláhal si, že konečne dostal poriadneho

nájomníka. Raz v podvečer, to už myšičky trochu povyrástli, prišiel domov a div nezdrevenel: Všade samé piliny, stolička stála na troch nohách, v kredenci diera, posteľ sa kývala ako vo vetre.

„Učím dcérenky hrýzť,“ vysvetľovala myš.

„Ved ste mi úplne zničili nábytok,“ nariekal pes.

„Je tam toho, obyčajný kus dreva,“ odsekla myš. Naložila dcérenky do kočíka a tá tichá nájomníčka tak tresla dverami, že domácomu pánovi skoro praskli bubienky.

Pes sa dal do opravy nábytku a bedákal: „Ach, ach, to sú dnes nájomníci. Kúsok slušnosti to nemá.“ Ale o týždeň už visela na dome opäť cedulka:

Prijme sa tichý nájomník.

Hneď po Vianociach priskákala blcha aj s deťmi. „Vari sú to všetko vaše?“ zhrozil sa pes, keď zbadal tú zálahu blšich detičiek. „Nebudú vám prekážať,“ odpovedala blcha, „deti sú predsa požehnaním rodiny.“ Koniec koncov boli to vcelku slušné blchy. Blato do domu nenosili, nerobili mrzutosti, nedupotali, nič neobhrýzali, len si stále poskakovali. Lenže práve to poskakovanie začalo psa znervózňovať.

„Keby ste aspoň na chvíľku prestali,“ povedal raz mrzutý pes.

„Vám sa to povie, pán domáci, máte kožuch ako medveď. Ale nám je v tej psej, chcem povedať veľkej zime chladno. My skáčeme, aby sme sa zohriali,“ slušne odpovedala blcha.

„Tak sa podte ku mne ohriať,“ odpovedal súcitný pes. Blchy naskákali psovi do kožucha. „To je teplučko, to je pohodličko,“ pochvalovala si stará blcha. „To je prima,“ hovelí si mladé blchy.

Po chvíli prišla jedna blška za mamičkou. „Mamička, hladná som,“ fňukala. Stará blcha jej niečo pošepkala. Potom prichádzali aj druhé blšky, že sú hladné, a všetkým mamička niečo pošepkala. Ale vtom vyskočil pes a zreal: „Raz-dva von z kožucha, bagáž jedna nevdačná, a už sa aj vystahujte.“

Blcha sa zasmiala: „Len nás skúste vystahovať.“ Mladé blšky opakovali po mamičke: „Len skúste.“

A chudák pes to skúša, skúša, ale dodnes sa mu nepodarilo slušnú nájomníčku blchu vystahovať.

PREL. H. SUCHÁ

KNÍŽKA, KTORÁ ŤA POTEŠÍ

Akú knižku si vyberieme po prázdninách? Pravdaže takú, v ktorej je radosť, dobrodružstvo, vzrušenie — a voda. Ved sme na to ešte nestačili zabudnúť. Necháme sa pozvať na veľkú plavbu. Kde začneme? Pri myse Zlého svedomia v krčme U chlpatej veľryby. Kedy? Možno na Žofiu (alebo radšej skôr).

A spoločnosť? Všetko chlapíci ako sa patrí. Ten, bez koho by sme ani začať nemohli, starý šudier Laloček, dobrácky a veselý stroskotanec z parníka Mauretánie, a jeho verní kamaráti — obuvník Flok, ktorému sa ševcovské kopyto neveľmi vidí a najradšej by naň zabudol, holič Lyzoform, námorník Znakoplavka, ktorý si najlepšie pamätá vlastné vojenské dobrodružstvá, a Siesty zemediel, čo vie o svete viac, než o ňom vôbec možno vedieť, i keď občas cigáni, až sa mu z úst práši. A aby sme nezabudli — cap Kanafaš a papagáj Narcis.

Prečo? Lebo sa im jedného dňa nezvyčajne rozletí fantázia a rozhodnú sa, že sa dajú na pirátsvo. A tak sa im otvorí more i svet a veľa príhod, pri ktorých sa im neraz ruky i kolena roztrasú. Ved nie je také jednoduché prekabátiť strážnika Boleráza, bez peňazí sa zásobiť na cestu a vycvičiť krdeľ divých opíc, potrestať lakomého bankára Pečúrvoska alebo hoci taká maličkosť — premeniť opicu na korytnačku. A to všetko je ešte nič! Zatiaľ boli všetci piráti skoro stále spolu, kamarát myslel na kamaráta, a tak aj hrdinský čin vykonali, ani sa nenazdali. Horšie bolo, keď sa do ich osudov zamiešala obrovská veľryba — ale o tom nech už číta len ten, kto si je istý, že mu nenaskočí husia koža.

Kto nám to všetko vyrozpráva? Jaroslav Vodrážka, a to naozaj dokonale, lebo okrem toho, že tie vzrušujúce príbehy napísal, sám knižku PIRÁTI (Veselé príbehy siedmich dobrodruhov) aj ilustroval. A aspoň tak pekne ako Smelého Zajka i Smelého Zajka v Afrike. Piráti sú jedna z tých knižiek, ktoré v Tvojom veku čítali Tvoji rodičia, a s nimi možno i starí rodičia, lebo po prvý raz vyšla v roku 1937.

Tvoja kamarátka Magda

Ku tebe, Slniečko,
pozdrav detí letí.
Urob si z nás, urob,
dobré, milé deti.
Chceme svietiť aj my
všetkým ku radosti,
ktorí s nami majú
tak mnoho starostí.

Janka Kleňová, 5. tr.,
Liptovský Ondrej

Slniečko, Slniečko,
usmievaš sa na mňa,
ako keď mamička
k spánku ukladá ma.

Jana Kernaševičová, 5. tr.,
Humenné

Pozdravy Slniečku

Jožko, to je chlapča smelé.
Vzal Slniečko do postele.
Všetko ho tam zaujíma.
Ani otec ani mať
neprinútia ho ísť spať.

Janka Gajdošová, 6. tr.,
Banská Bystrica

Sviet, Slniečko, sviet,
okrášli nám svet.
My deti ťa rady máme,
na teba nezabúdame.
Sviet, Slniečko, sviet,
okrášli nám svet.

D. Bublincová, 4. tr.,
Bratislava

Bábiku malú mám,
veselo sa s ňou zabávam.
Vždy ju slušne učešem
a pekne ju oblečiem.

Danka Hudecová,
3. tr., Malá Lehota

Na policii zavčas rána
sedi bába uplakaná.
Smutno jej je samej tu
— nechali ju zavretú.

Zuzana Stankovičová,
4. tr., Štúrovo

Súťaž o zlaté slniečko, ktorú sme vypísali
v minulom ročníku nášho časopisu, stret-
la sa s veľkým ohlasom. Usilovne a dobre
ste hádali. Vyhrali tí, čo boli najvytrva-
lejší. Sú prvými nositeľmi zlatých slnieč-
ok. Ako sme sľúbili, uverejňujeme ich
mená:

I. Bagin, Zem. Kostoľany; E. Bako, Zem.
Kostoľany; I. Buranová, Sereď; J. Celu-

šák, Svit; M. Czitelhoferová, Myjava; Z.
Čičková, Pov. Bystrica; E. Dian, Lednic-
ké Rovne; B. Dubéci, Mýto pod Ďumbier-
om; E. Ďuricová, Piešť; Z. Giacková, V.
Šuňava; P. Goga, Martin; L. Grék,
Prievidza; A. Holinová, Nová Baňa; J.
Hudec, Zem. Kostoľany; L. Hunča,
Trenčín; D. Jánošová, Bojnica; A. Juro-
vichová, Lozorno; E. Klimentová, Krup-
pina; L. Kolečáková, Liesek; F. Lexa,
Martin; L. Malota, Bratislava; C. Nos-
kovič, Viničné; L. Orsagh, Jablonec; M.
Pistová, Zem. Kostoľany; V. Račková,
Zem. Kostoľany; E. Rossová, Lipt. Re-
vúca; V. Sivák, Zem. Kostoľany; L.
Sommer, Bratislava; M. Tekulová, Tra-
kovice; I. Tóthová, Cabaj; A. Volková,
Bratislava; J. Zajac, Košice; S. Zitová,
Libichava; M. Zvalo, Zem. Kostoľany.

Žlté slniečka dostali:

I. Benediktyová, Vyšná Slaná; A. Bieli-
ková, Liesek; J. Burešová, Trenčín; P.

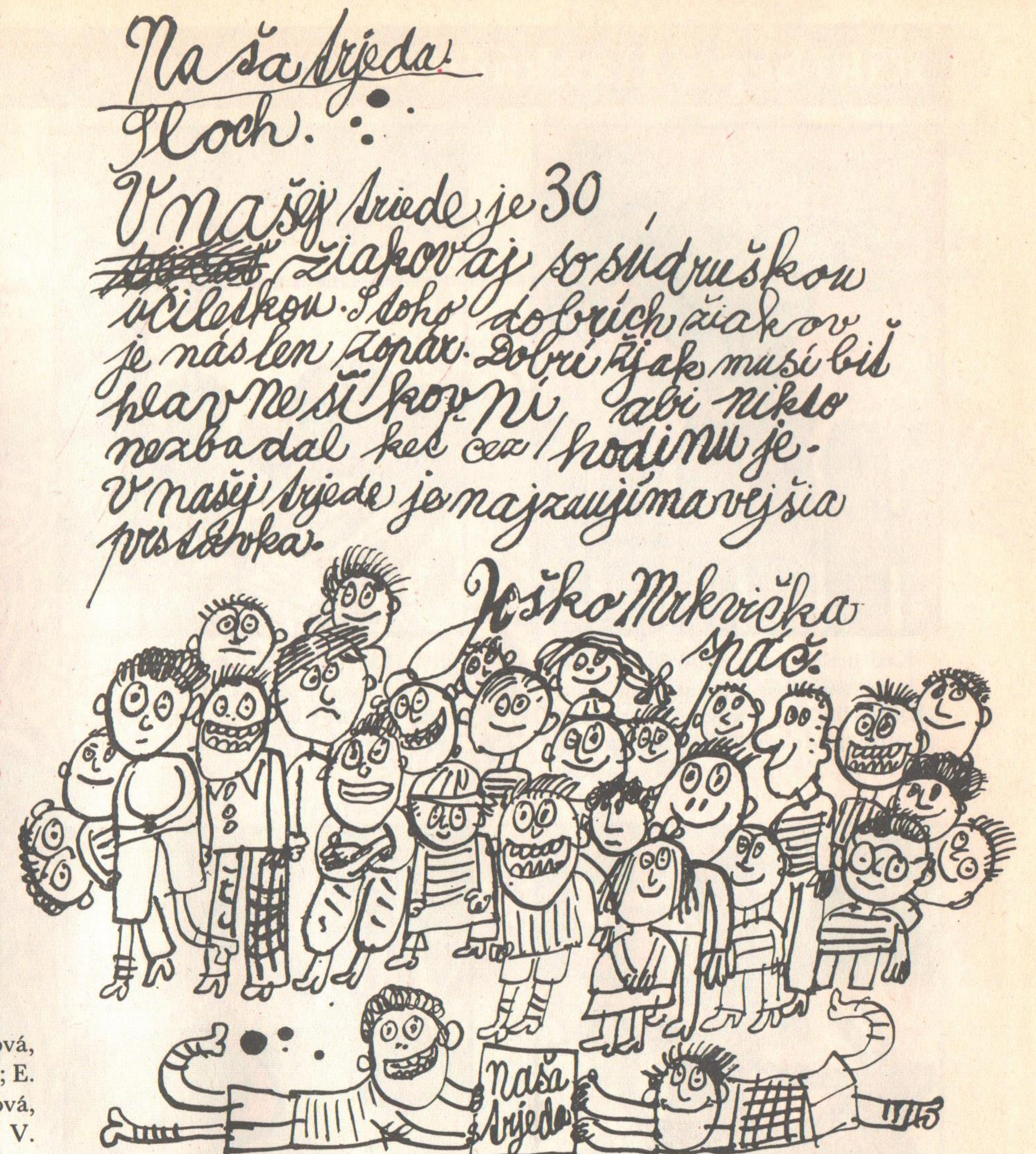
Čupa, Banská Bystrica; E. Fabryová,
Zem. Kostoľany; M. Feifíčov, Palárikov-
o; J. Gaberová, Beňuš; L. Gajdošová,
Ruskovce; J. Gregor, Zem. Kostoľany;
Z. Guľová, Opoj; Z. Haferová, Malacky;
J. Hecei, Michalany; M. Hilbová, Lube-
ník; E. Honová, Zlatovce; D. Hričová,
Partizánske; V. Ištvanová, Hradište; I.
Jaroš, Trenčín; J. Kišš, Zem. Kostoľany;
V. Kopálová, Malé Uherce; A. Korec,
Kolačno; G. Kovalčíková, Kežmarok; I.
Kramárová, Klačany; D. Kubalošová,
Malužiná; M. Kunec, V. Šuňava; M.
Kuručová, Nové Zámky; H. Labudíko-
vá, Pov. Bystrica; A. Lechmanová, Pod-
horod; A. Martinková, Spišské Bystré; I.
Míček, Tisovec; Z. Mišová, Bratislava;
M. Mócová, Lovčice; M. Pilárik, Bratis-
lava; M. Pillerová, Košice; E. Podmalí-
ková, Kotešová; Z. Prošková, Tatranská
Lomnica; O. Romanová, Zavar; M.
Sommer, Bratislava; E. Stančíková, Mý-
to pod Ďumbierom; Z. Szalayová, Šaľa;

Pripraviť sa... Pozor... Už...!

A už sme odštartovali
nový školský rok! Zre-
kreovaní, odpočnutí,
svieži a plní chuti do
nastávajúcej práce. Bude
to tuhý boj, z ktorého si
vavriny odnesú tí, čo na-
zbierajú v škole najviac
vedomostí.

Veľa vytrvalosti, pevnej
vôle a dobrých výsledkov
v radostnom zápelení
všetkým svojim čitate-
lom želá

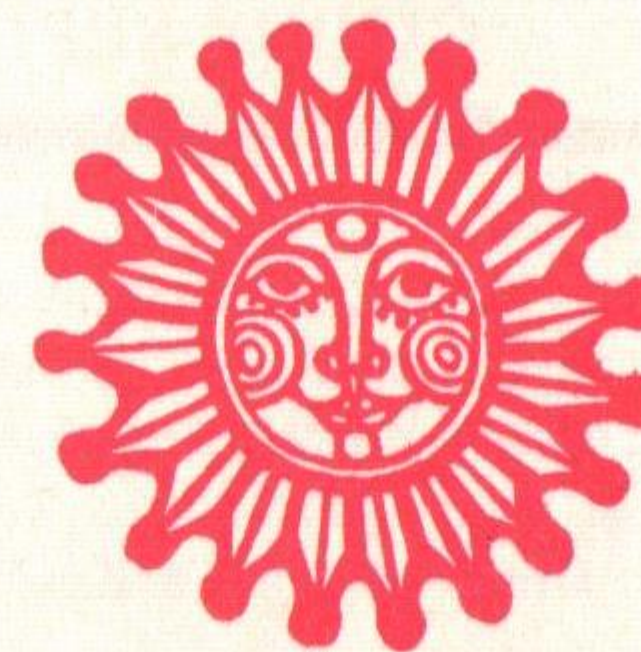
Slniečko

M. Szedlákova, Košice; M. Šefčíková,
Pezinok; M. Ševčíková, Nitra-Kyneč; E.
Šifferová, Horné Záhrady; M. Šimová,
Krupina; M. Škríbová, Bojnica; V.
Šutavský, Borovce; S. Trajteľová, Mýto
pod Ďumbierom; M. Valachy, Tesárske
Mlyňany; B. Vaško, Bratislava; J. Vrz-
gulová, Lubochňa; A. Zelmanová, Ga-
lanta.

Ostatní lúštitelia dostali červené slniečka.
Všetkým Vám srdečne blahozeláme a
tešíme sa už vopred na všetky správne
odpovede na hádanky, ktoré uverejníme
v tomto ročníku Slniečka.

Redakcia

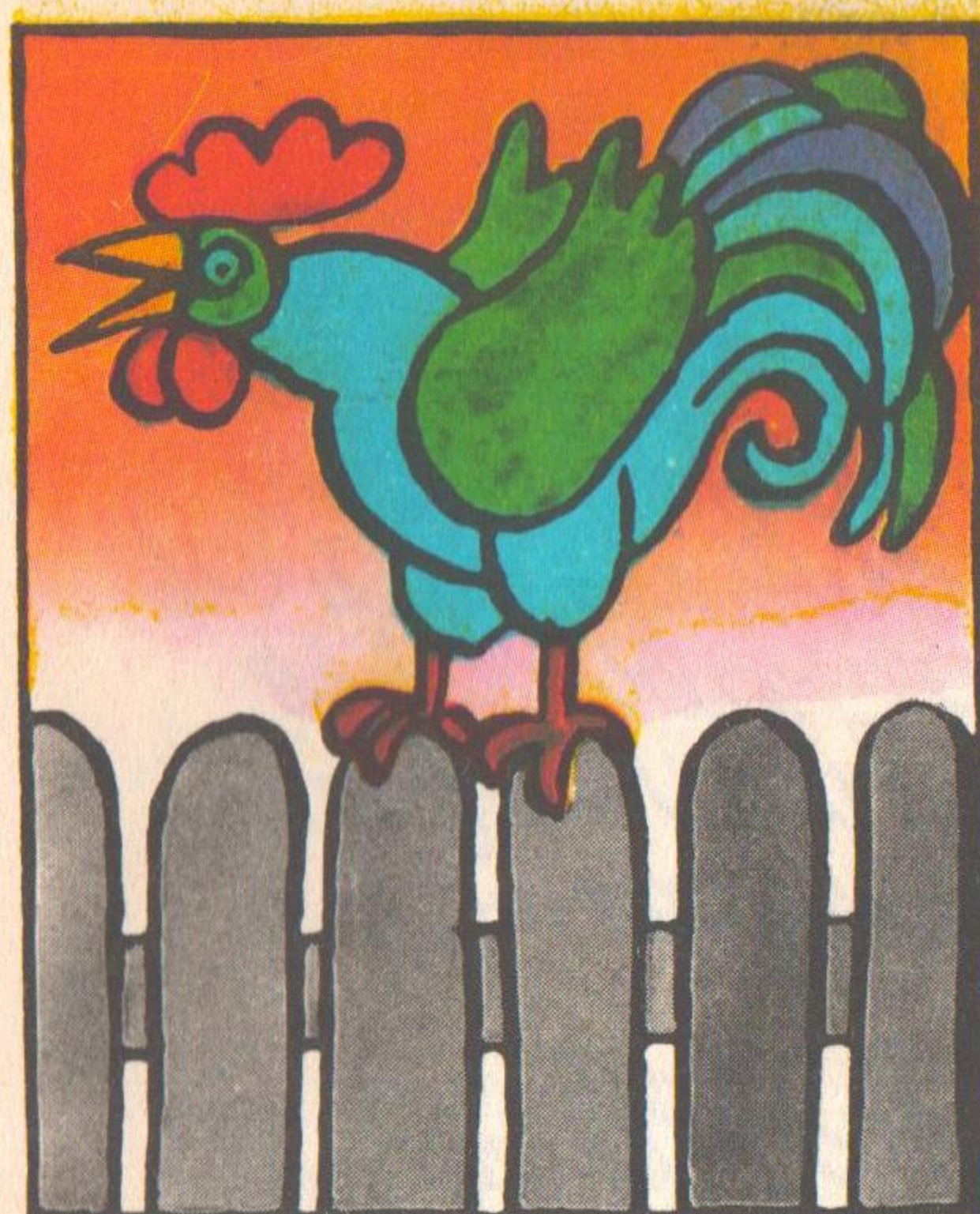

Prečo celá lela som mal nervozne
lebo som sa zobudal klaknuť že
som zaspal do školy!

Až keď som sa zobudal klaknuť že
som zaspal do školy!
Až keď som sa zobudal klaknuť že
som zaspal do školy!
Až keď som sa zobudal klaknuť že
som zaspal do školy!

Riki Sep z Haukáčova

PÍŠE KRISTA BENDOVÁ
KRESLÍ ONDREJ ZIMKA

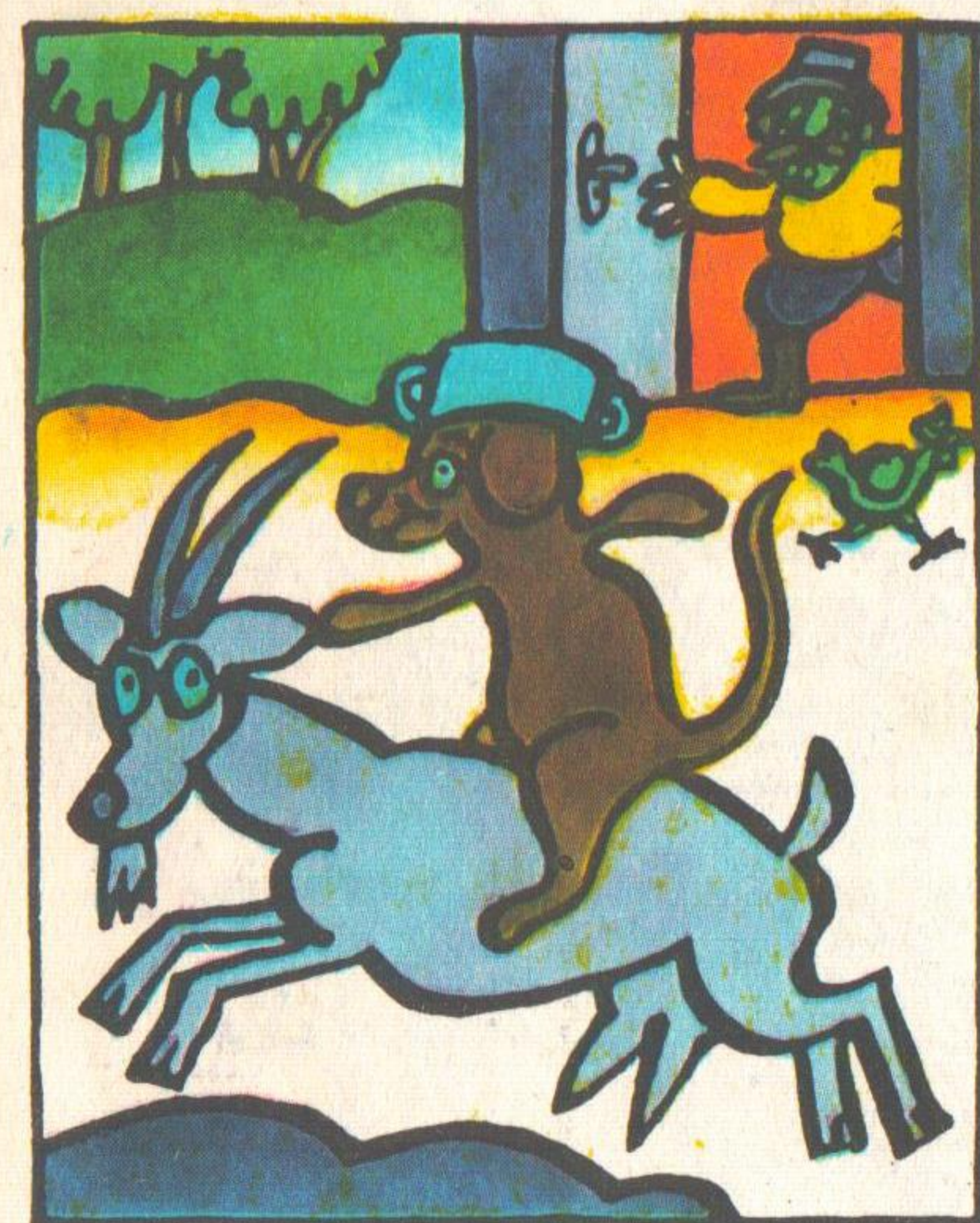
Keď prišiel na svet v rodnej búde, bolo včasné ráno. Kohút zakikirikal: „Kikirikííí!“ — a všetci povedali: „Kohút predpovedá ráno a súčasne aj psie meno. Pes nech sa teda volá Riki.“

Keď Riki podrástol, rozhodol sa, že vymyslí nejaké pestvá, keď je pes. Nuž večer zahnal sliepky do pšej budy, až perie lietalo. A sám sa uvelebil v kurine.

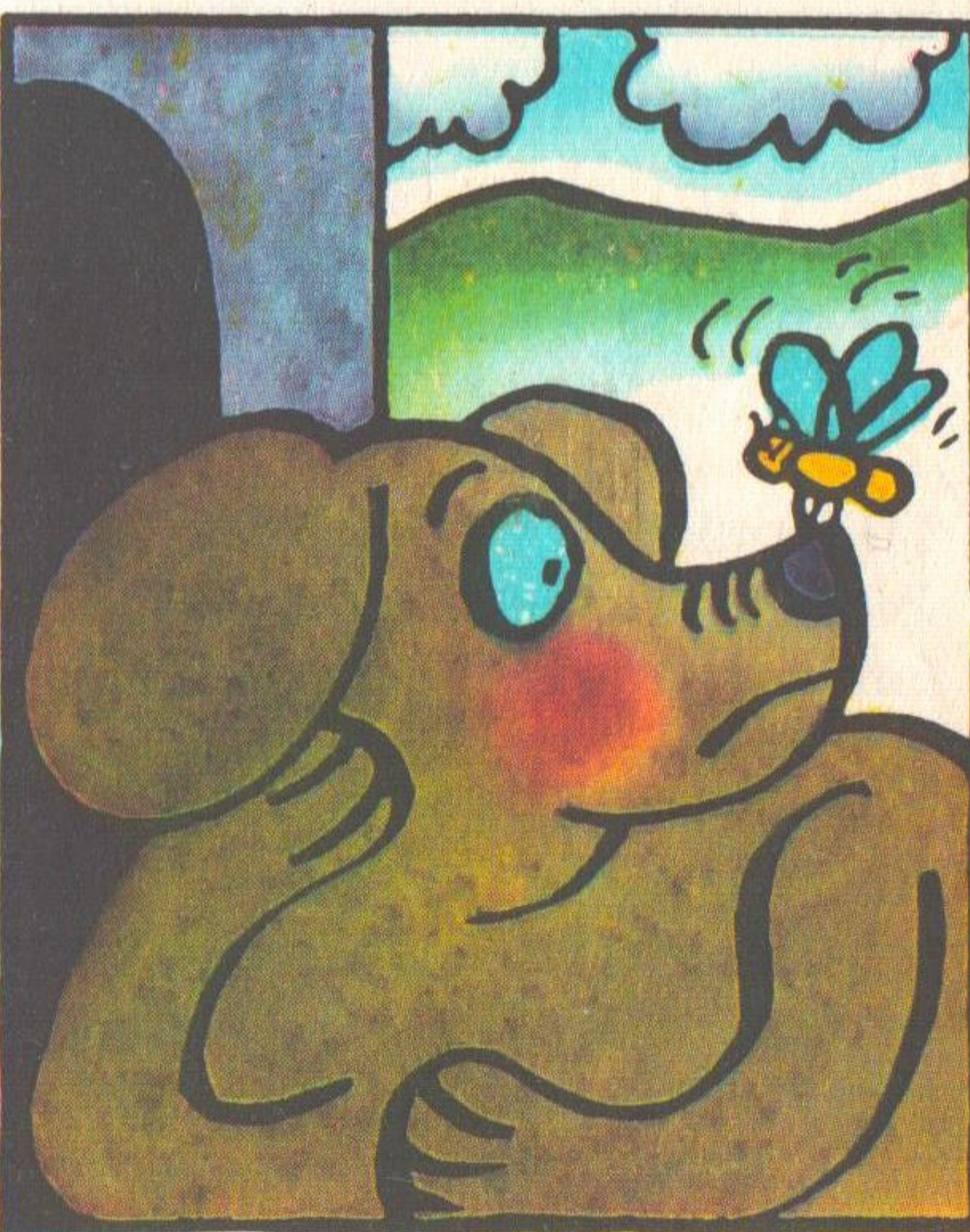
Ráno vybehnú sliepočky na dvor, gazdiná pozrie do budy, prečo ju Riki dnes nevíta. Psa nevidí, ale v búde leží desať vajec. „Pes nám vajcia zniesol!“ — skríkla gazdiná a zamdlela.

Vybehol gazda na ženin krik a uvidel nevídanú vec: Z chlievika vybehla koza Mica a plačlivo méka. Sedí na nej Riki, na hlave má starú rajnicu. „Pes sa nám skovbojoval!“ — kričí gazda a taktiež zamdlel.

Na rodičovský krik vybehne syn Ondřík. Rodičov nevidí. No po bielizňovej šnúre sa s kostou v papuľke a s roztvoreným dáždňikom prechádza Riki. Ako najvycvičenejší povrazolezec.

Keď sa všetci spamätali, jednohlasne povedali: „Riki je celkom obrátený pes, teda sep!“ Tak dostal Riki priezvisko. Na bídu a pre istotu aj na bránu domáci dali ceduľu: POZOR! ČUDNÝ SEP!

Slniečko

MESAČNÍK PRE DETI

vydávajú Mladé letá, slovenské vydavateľstvo kníh pre mládež. Adresa redakcie: Bratislava, Klincová ul. 35/a, tel. 681-58. Šéfredaktor Ján Turan, výtvarno-technický redaktor Ondrej Máriássy. Tlačia Polygrafické závody, n. p., Krasňany. Rozširuje PNS. Informácie o predplatnom podáva a objednávky prijíma každá pošta i doručovateľ. Objednávky do zahraničia vybavuje PNS — Ústredná expedícia tlače, Bratislava, Gottwaldovo nám. 48/VII. Vychádza každý mesiac okrem júla a augusta. Cena výtlačku 3 Kčs, ročné predplatné 30 Kčs. Neobjednané rukopisy redakcia nevracia.